

BANJALUČKE NOVINE

ORGAN SOCIJALISTIČKOG SAVEZA RADNOG NARODA - BANJA LUKA

God I. Broj 14

Banja Luka, 29 novembra 1953

Primjerak din. 10

Plemenite težnje boraca koji su dali svoje živote za oslobodjenje - sve snažnije ispunjavaju srca i duše radnog naroda Bosne i Hercegovine

Odlomci iz referata Hasana Brkića održanog na proslavi 10 godišnjice i zasjedanja ZAVNOBiH-a

Prošlo je deset godina od prvog zasjedanja Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobodjenja Bosne i Hercegovine koje predstavlja jedan od značajnijih događaja socijalističke revolucije. Na tom zasjedanju bili su zastupljeni predstavnici Narodnooslobodilačkog pokreta, koji se razvio u revolucionarnu i oslobodilačku borbu u vodeću političku snagu koja je u to vrijeme izražavala ne samo odlučnost i volju naroda da oslobodilačku borbu dovede do kraja, nego i njegove težnje i stremljenja da u toj borbi da svoj udio u stvaranju nove, socijalističke Jugoslavije — bratske zajednice ravnopravnih naroda.

Razvojni put Narodnooslobodilačkog pokreta, ogromne teškoće koje je on na tom putu morao da savlada bili su uslovljeni položajem Bosne i Hercegovine u predratnoj Jugoslaviji, odnosima i suprotnostima koje su se u njoj kroz raniji i najnoviji razvitak stvarala. Bosna i Hercegovina ušla je u XX vijek sa nerješanim feudalnim odnosima, ekonomski zaostala, sa svim društvenim i političkim posljedicama kolonijalnog porobljavanja i eksploatacije. Zadocnjeli društveno-ekonomski i u vezi s tim i zadocnjeli nacionalni i politički razvitak posebno su otežali njen položaj u staroj Jugoslaviji. Nasljeđeni ideološki oblici ranijih društvenih suprotnosti još više su zaostriili nove koje je radala, naročito u Bosni i Hercegovini, ugnjetačka politika stare Jugoslavije.

U teškim danima istorije, u uslovima koji nisu bili nimalo laki, komunisti su, u svojoj ljubavi prema narodu i porobljenoj otadžbini, svojoj čvrstoj vjeri i ljepšu budućnost organizovali i povelili narodni ustanak. Uz velike napore i žrtve komunista i patriota, u krvi i ognju kroz surova saznanja, kroz suze majki i djece radala se i probijala misao bratstva — jedinstva.

Prvo zasjedanje ZAVNOBiH-a održano je u vrijeme kad je ideja bratstva u osnovi pobijedila, kad je jednom zauvijek narod uzeo sudbinu u svoje ruke i kad je on sam na čelu s najvjernijim sinovima radničke klase i radnog seljaštva odlučivao o svojoj budućnosti. U tom se ogleda istorijski značaj ovog događaja, čiju desetogodišnjicu slavimo.

Stvaranje ZAVNOBiH-a prve skupštine koja je predstavljala oružani narod omogućili su i uspjesi Narodnooslobodilačke borbe u izgradnji nove narodne vlasti. Ona je od svoga početka odražavala socijalistički karakter

naše Revolucije. Iako se u to vrijeme nije postavljalo pitanje promjene društveno-ekonomskih odnosa, narodni odbori su kao organi revolucionarne borbe i ustanka svojim postojanjem i jačanjem djelovali u socijalističkom pravcu. Široke radne mase na čelu sa radničkom klasom gledale su u njima od prvog dana zateške nove vlasti koja će biti kadra da očuva tekovine Revolucije.

Ostvareno bratstvo i jedinstvo, jedna od najvećih tekovina oslobodilačke borbe, jasna perspektiva budućeg života u socijalističkoj zajednici dali su još jačeg potstrebka oslobodilačkoj borbi Bosne i Hercegovine.

Proslavljajući desetogodišnjicu stvaranja ZAVNOBiH-a mi možemo danas slobodno reći da je kasniji socijalistički razvitak uspješno ostvarivao one zamisli i težnje naroda koje su proklamovane u ratu. U novoj socijalističkoj Jugoslaviji Bosna i Hercegovina ostvarila je svoj društveni, ekonomski i politički život danas u punoj ravnopravnosti sa ostalim narodima Jugoslavije. U borbi za otklanjanje posljedica rata u periodu obnove, kao i u periodu socijalističke izgradnje ona je mogla uspješno da normalizuje privredu i da učini džiinovski korak u likvidaciji privredne zaostalosti, zahvaljujući pravilnoj nacionalnoj politici koju je vodila Komunistička partija Jugoslavije s drugom Titom na čelu.

Bosna i Hercegovina istupala se iz ranije privredne zaostalosti i pred njom se danas otvaraju široki putevi daljeg razvitka.

Da bi se moglo ocijeniti koliko je naš posleratni razvitak išao putem koji osigurava tekovine revolucionarne borbe nije dovoljno se ograničiti samo na podatke o postignutim uspjesima u privrednoj izgradnji.

Zahvaljujući revolucionarnim, demokratskim tradicijama, zahvaljujući tome što KPI sa drugom Titom na čelu nije nikad ispoljavala težnje da monopolizuje vlast za sebe, da se nametne kao svemoćna sila nad cjelokupnim narodnim životom, zahvaljujući ostvarenim uspjesima u privrednoj izgradnji, naša zemlja je, u vrijeme kad smo vodili tešku borbu protiv sovjetskih imperijalista, odlučno pošla putem razvijanja socijalističke demokratije u svim oblastima društvenog i ekonomskog života.

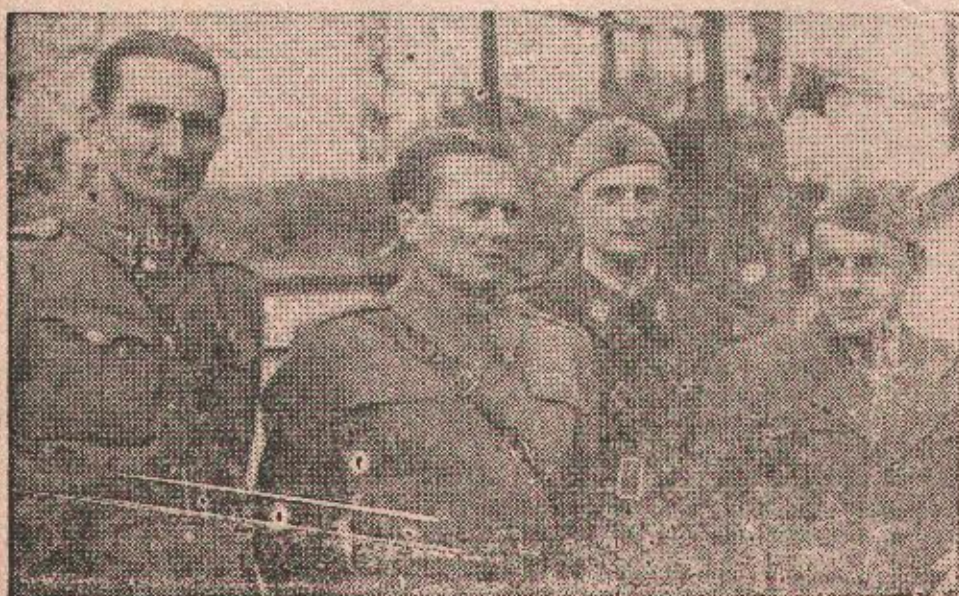
Mi se danas moramo boriti da novi, socijalistički i demokratski odnosi jačaju svugdje, u preduzeću, u narodnom odboru i na selu, mi se moramo boriti protiv starog i preživjelog

i u društvenom životu i u svijesti ljudi. Demokratska prava građana i njihovo aktivno učešće u društvenom upravljanju predstavlja temelj našeg političkog sistema.

Zbog toga u našem socijalističkom razviku socijalistička zakonitost i poštovanje prava građanina postaju životni interes društvene zajednice. Težište borbe i aktivnosti, osnovno područje na kojem će dolaziti do izražaja stvaralačka aktivnost naroda biće u tim osnovnim ćelijama društva koje postaju glavna potrebna snaga našeg cjelokupnog razvitka. One će raspolagati sve većim materijalnim sredstvima, od njihovog rada zavisice kako će se ta sredstva koristiti, oni će u određenim društvenim okvirima rješavati o daljem razviku produktivnih snaga i time će od njihovog rada zavisiti i podizanje životnog standarda radnog naroda.

Zahvaljujući demokratskim osnovama na kojima se izgrađuje socijalizam, zahvaljujući krupnim uspjesima u periodu izgradnje i poboljšanja životnog standarda radnih masa i u gradu i na selu, jedinstvo naroda i njegova povezanost jači su nego ikad ranije. Ta njihova jedinstvenost i svijest snažno su se manifestovale u borbi za zaštitu naših nacionalnih prava i interesa koje je pokušavao da ugrozi talijanski imperijalizam uz pomoć zapadnih sila. Baš zato što su u svijesti masa danas nerazdvojni socijalizam, demokratija, naša nacionalna sloboda i nezavisnost, što se u uslovima današnjih međunarodnih odnosa ne može zamisliti jedno bez drugoga, jugoslovenski narodi ustali su kao jedan čovjek, svijesni da brane socijalističku Jugoslaviju, koju su sami stvarali i s kojom danas slobodno upravljaju.

Davno željeni ideal, plemenite težnje svih onih boraca koji su dali svoje živote za oslobodjenje, danas sve snažnije ispunjavaju duše i srce radnog naroda Bosne i Hercegovine, a to opravdava sve što se žrtvovalo i žrtvuje na putu oslobodilačke i revolucionarne borbe. I ova naša proslava na kojoj su se okupili ljudi koji su na svojim leđima ponijeli veliki teret borbe, kojima je životni cilj bio oslobodjenje zemlje, izgradnja novog poretka i stvaranje novog čovjeka, koji su u najtežem periodu istorije bili na čelu naroda, treba da bude još jedan potstrek više za nova pregnuća i nove napore koji stoje pred našim narodom u borbi za daljnji razvitak i procvat socijalističke Jugoslavije sa drugom Titom na čelu.

VELIKI DAN

Novembarški dani, puni jesenjih, tmurnih oblaka iz kojih je sipala susnježica na kolone boraca, ma koliko da su bili kišoviti i vlažni, te godine — hiljadu devetsto četrdeset i treće, na napornim marševima lakše su se podnosili. Bili su to dani pred Drugo zasjedanje AVNOJ-a u Jajcu. Ma da su mnoge pruge kojima su još cirkulisali neprijateljski vozovi i mnogi mostovi obezbijeđeni kamenim bunkerima bili ratna svojina okupatora, — daljine su se smanjivale i sve je bio bliže i bliže i srcu i mislima naših boraca slavni, ma da mali, bosanski grad Jajce.

Sa Kočevskog Roga iz Slovenije, iz Kleanića sa Banije, iz Vlasenice u Istočnoj Bosni, iz Slavonije, Srema, Toplice u Srbiji, Sandžaka, Crne Gore, krenule su grupe delegata u Jajce. Među zidinama grada koji je upamtio rimske legije, osmanlijske horde, austrijske regimente i žandarsko-kraljevske režimlje, pripremao se sastanak predstavnika svih naših naroda, koji je trebao da ozakoni izvojevane tekovine oslobodilačke borbe.

Zaobilazeći poluosvijetljene gradove još neoslobođenih teritorija delegati za II zasjedanje AVNOJ-a putovali su po mjesec dana, dolazeći iz najudaljenijih krajeva. Bili su umorni, često gladni, ali ponosni što u ime naroda svoga kraja dolaze da izraze jednu istu želju, jednu istu volju o stvaranju nove države, zasnovane na principu ravnopravnosti i jednakosti svih njenih naroda.

Na desnoj obali Plive, prozračne i zelene i uvijek bučne uslijed velikih padova, nalazila se nekada zgrada sokolskog doma. Prvi dani rata već su ostavili na njoj traga, a kasnije, nečuvana i zapuštena ona se sve više pretvarala u ruševinu. Židovi su joj ispucali a podovi istrull, vrata i baglame na

njima popustili. Pa ipak, kad je po dolasku Vrhovnog štaba odlučeno da se od ove napola srušene zgrade napravi Dom kulture, ona je za samo dvadeset dana postala ljepša no ikad. Radnici i borci, Skojevci i građani Jajca radili su na ovoj zgradi i, pod padinom, na obali Plive, početkom novembra 1943 otvoren je Dom kulture. Od dana svog otvorenja pa sve do danas ova kuća zablježila je mnoge značajne datume. Njenom otvorenju prisustvovao je maršal Tito, ona je bila mjesto sastanka na Drugom zasjedanju AVNOJ-a, ona je danas Muzej. Zbijeni, u njenoj su sali borci i Proleterske, poslije slavnih borbi na Kupresu i Ljvnu gledali pretstave Pozorišta narodnog oslobođenja i tu su spomenute poznate riječi:

«Bez slobode ni proljeća nisu proljeća, ni potoci ne žubore slobodno, ni trave nisu zelene, ni rošljive, ni čovjek ne opaža kad šljiva i grozdovi na granama počnu da rude. Ali u slobodi... o, nas već bole ruke od želje za pluvovima, čekićima, bredvama i blanjama! Dići će se razoreni zidovi naših kuća, naših škola i domova. Zablistaće prozori na suncu, zacvreniti krovovi u granju. Zaklinjemo se ovim jedinstvom što su ga radnici i ratnici simbolično ostvarili na obnovi ovoga doma, da će tako biti, da tako mora biti. Naša domovina zna šta to znači kad joj se mi zaklinjemo!»

Padalo je veče. Sijalice snabdjevene elektricitetom iz elektrane koja je hućala u dolini, osvjetljavale su ulice Jajca, prepune boraca, delegata i građana. Na svakoj prostranijoj raskršnici preplitala se »Kozara« ili se kroz novembarski sumrak naziralo ustalosalo crnogorsko oro. Iako je na ulicama vjilo, pred Domom kulture, okićenim i osvjetljenim, skupljala se velika masa ljudi.

Bilo je oko sedam sati uveče.

U pratnji drugova Kardelja, Bliša i Rankovića u prepunu salu doma ušao je drug Tito.

Lica prekaljenih komandanata Narodnooslobodilačke vojske, lica delegatkinja ubradanih crnim maricama, koje su potsjećale na koliko je i pobjede i žrtava zasnovan ovaj slobodni, veličanstveni čas, trenutak velike budućnosti, lica delegata bila su ozarena svečanostu toga trenutka.

»Tito — Partija« — bile su riječi koje su kao zastava lepršale nad ovim skupom.

Tito za govornicom! — Tito svojom riječju, a to je riječ izvojevanih pobjeda, polaže temelj novoj državnoj zajednici.

Govori i sjedi dr. Ribar. Delegati pažljivo slušaju a ne znaju da je ovaj čestiti otac u jednoj nedelji dana izgubio obadva sina, onakvog sina kojim se ponosio sav junački SKOJ.

Govori dragi čika Janko — Moša Pijade. Uvijek smjele, snažne riječi oduševljavaju delegate.

Govore delegati a kroz diskusiju ko gorski kristal stvaraju se, oblikuju se istorijske odluke. Nov put, nova budućnost nova država zajednica.

Bila je već kasna noć kad je u ime slovenačke delegacije Josip Vidmar predložio da se drugu Titu dodijeli naziv Maršala.

Kao kratak predah zavladao je svečana tišina u tom kratkom, u istoriju ucrtanom trenutku.

A onda — oluja pljeska i usklika ispunila je salu. Preneše se taj talas i na ulice. Kao da su u tom trenutku u pravom svjetlu osvijetljeni teški putevi kojima su se naši narodi probijali kroz istoriju da bi sada u malom gradu Jajcu postavili temelj slobodnome sutra.

Bio je to veliki dan u kome je konačno sahranjena jedna mučna prošlost.

Bio je to veliki dan u kome se u trijumfu rodila svijetla budućnost Republike.

Drbaske hidrocentrale

Kao u priči...

Hitro odmiču Pliva i Vrbas. Kroz uski kanjon nad kojim se gordo uzdižu gole i sa oskudnom vegetacijom prastare kamene stijene, parajući oštro horizont od iskona, hod vremena uklesao je korita dviju divljih i vijekovima neobuzdanih planinskih rijeka da bi u potpunosti ljepotu onog divljeg planinskog pejzaža, što počinje od Plivskog jezera, a završava se kod Karanovca. Vječiti šum vodene stihije koju je priroda sabila u uske kamene procijepe, nadmoćno vlada tišinama planinskih prostora pred kojima je čovjek do juče izgledao nemoćan i sasvim neznatan.

»Ako se prebaci koji most — bilo to možda sve. Vrbas će srljati dalje kao i uvijek, divlji, nepovrediv i moćan. Tako je rezonovao nekada čovjek, zaronivši svojim očima u njegove tamno-zelene vode koje prolaze plabe i bučne, kao da je htio da na taj način protumači svoja osjećanja pred njegovom neizmjernom snagom. Ali — baš na ovim hladnim kamenim prostorima, gdje je njegov vječiti prkos najviše kulminirao, sputana je njegova moć. Razvijena je veličanstvena slika njegovog poraza. Iscijepana je struja njegove maticе. U svijetlim sobama »Elektrovrbasa« pod brižljivim rukama inženjera i tehničara na hamer-papiru, projektira se i izračunava poraz moćne vodene zmije. A realizacija tih visegodišnjih napora i napora-čovjeka neimara su vrbaskе hidrocentrale.

Vrbas više nije gospodar svojih voda, korita. Njegov preiskonski lik izmijenili su socijalistički ljudi. Na njegovom toku usađuju se postupno jedna za drugom ogromna tijela brana koje će poput mitolo-

škog Atlasa zadržati svojim željezno-betonskim grudima njegove zapjenušene vode, nagomilati ih i izdići u visinu. Vijugava, taška crta, usječena u reljefu bosanskih planina dobiće na novim geografskim kartama sasvim novi oblik. U njih će se uertati nova, dosad nepoznata imena. Zasada Jajce II, a kroz nekoliko godina I, III i IV. U ovim dubokim, granitnim kanjonima izgrađuje se energetska sistem sa ogromnom energijom miliona konjskih snaga koju će davati postrojenja vrbaskih hidrocentrale, kako onih koje se grade, tako i drugih koje će se graditi u bliskoj budućnosti. To će biti ogroman doprinos jačanju privrednog potencijala naše zemlje. Dosada neiskorištena snaga Vrbasa, Plive, Ugara i drugih rijeka izgrađuje u srcima turbina, u iskrama i požarima motora i visokih peći metalurškog kombinata u dolini Bosne, srednjobosanskih rudnika i niza fabrika.

Od petrolejke do sijalice...

Vrbaskе hidrocentrale — to je detalj sadašnjice i u isto vrijeme perspektiva sutrašnjice. To je naša perspektiva koja se ostvaruje rukama hiljada znanih i nezanih graditelja na velikom frontu socijalističke izgradnje — a ovo ovdje je samo jedan njen mali isječak.

Stvaralački elan izgradnje socijalizma mobilisao je i nadahnuo radne ljude čudesnom, neviđenom snagom. On im je dao poticaj za inspiracije ogromnih razmjera. Tek što se rat završio, jedva godinu kasnije, grupa inženjera sa oskudnim sredstvima predvođena pionrom naše elektrifikacije i konstruktorom pokojnim inženjerom

Jaroslavom Černijem počela je sa izgradnjom prvih hidrocentrale. Počev od »Boriše Kovačevića« u Bogatićima kod Sarajeva, pa zatim Mavrova, Jablanica, Slapa, Zete i drugih, jedna za drugom nicala su nove hidrocentrale. I upravo Jajce II je samo jedna od tog niza tačaka na slavno predenom putu od luče i petrolejke do sijalice.

Piše: ĐORĐE ČIČA

Kada su u drugoj polovini 1949 počeli radovi na ostvarenju projekta inženjera Černija i njegovih saradnika, seljaci bespuznih sela ispod Čemernice čije strane poniru u Vrbas, malo su vjerovali da će na mjestu gdje su se do juče nalazile male vodenoce stajati kroz dvije-tri godine brana, koja će poput okova sapeti nemirni tok Vrbasa. Sada je to stvarnost. Na uskom prostoru gdje njegova voda prodire kroz čvrst kanjon, Vrbas je našao na beton, na ljude koji su sputali njegovu snagu. U uskom kanjonu, nedaleko Bareva završava se betonska prepreka visoka 20, a duga 72 metra ispred koje će se stvoriti vještačko akumulaciono jezero koje će sadržavati preko 2 miliona kubnih metara vode. S desne strane pred branom nalazi se otvor dovodnog tunela dužog 2800 metara, a prečnika 5,5 metara. Kroz ovaj tunel koji u blagom luku izlazi kroz granitni kanjon, voda će se kretati brzinom od dva i po metra u sekundi i strmbn padom od 50 metara kroz tlačnu cijev pokretati turbine i strojeve hidrocentrale Jajce II. Tamno-zeleni, uspjenušani Vrbas zadržtaće uskoro od bola, od udarca, kojim ga je dohvatilo naš smjell, socijalistički čovjek. Zaječaće i zaskripati, osjetivši njegove ruke na svojim slabinama. Čovjek-div

sa hiljadu glava i ruku uhvatio ga je konačno u zamku, zauzdao ga i pokorio, a s njim i ono što je značilo prošlost.

Malo dalje, u granitnom podzemlju, dovršava se ogromna zgrada strojare koja bi se po zapremmini mogla uporediti sa dvospratnikom dugom preko 50 metara. To je ogromna podzemna košnica u kojoj se uz buku motora i kompresora i šum rijeke završava još jedan spomenik naših dana — još jedna hidrocentrale. Sada se tu montiraju strojevi turbina i generatora — proizvod naših fabrika »Litostroj« i »Rade Končar«. I kada budu montirani i posljednji strojevi, kapacitet ove hidrocentrale biće 35.000 kilovata, a godišnje će proizvoditi preko 180 miliona kilovata. 180 miliona kilovata! Reklo bi se da cifre nisu interesantne, ali evo samo jedno poređenje. To je energija koja zamjenjuje rad 1.200.000 radnika i kada bi se ta ogromna snaga iskoristila isključivo za osvjetljenje, mogla bi da osvijetli 600.000 domova sijalicama od 50 vati. Već početkom iduće godine ona će teći novim dalekovodima od 110.000 volti prema Zenici, Sarajevu i Goraždu. Snaga ukroćenog Vrbasa hraniće strujom nova preduzeća i livnice, nove fabrike i stanove.

Nova imena na geografskim kartama

U bliskoj budućnosti geograf će u karti upisati nova imena. A jedno od njih pretstavljat će hidrocentrale Jajce I na kojoj su nastavljeni prekinuti radovi. Ovdje će se 5700 metara dugim tunelom dovesti voda iz prirodnog velikog jezera na Plivi i iskoristiti za po-

BRANKO ČOPIĆ:

Povratak bjegunca

Ponekad sinu dani, daleki, mili, bez smjla, ej, doba nezabavavno: Bihaf, drugi be razred, Kipling, indijske čari, veče nad Unom tavno: kroz davne godine srce, k'o tužne dijete, švrija.

Bie sam u one dane bjegunac iz rodnog kraja, brat Kuka kapetana, vidio Ceylon, »Kohinar« kraso, plevio po arhipolagu i širom okeana, i prije od svijtu bio pobjednik Himalaja.

Preda mnom, putnikom smjelim, čuini su narodi stali i zemlje pune sjaja, šta je pored njih bila rođena naša kuća i brda moga kraja, i ljudi bez oreola, bezbojni kepeci mali.

Što nisam zemljak lavova ili svete ptice ibisa, to mi je bila krivo. Zašto me rodi seljanka, u travi, kod ovaca, nečujno, u jutro sivo, u sjeni oporoj, hladnoj, ispod grmečkog visa?...

Nad bajnom slikom svijeta jednom zadimi mina, aprilska zora krvava, a za njom bljesnu juli, osvetno planuše oči, izraste lavovska glava; nad mojom tihom zemljom zaori grmljavina.

U huku, požarnom, rujnom, sagledah domovinu, izraslu do oblaka, svaki krov — polegla ševa — i svaka staza skrta odnjih lava-junaka, nad kolonama, u ljetu, vjesnik se bure vinu...

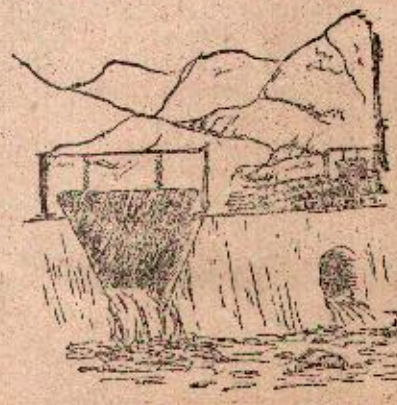
Evo, sad sve je prošlo, dimovi kopne lagano, mutna se mrena briše, a ja s bojišta idem, u slavnoj stupam brigadi pod pljuskom sunčane kiše. Na sreću rođeno gnijezdo, granatom razvijano.

Zbogom svjetovi priča gdje moćni lavovi riču i »car« u sjenci drijema, vi bi pali na Limu i klekli pod Kozarićom, Sutjeske kod vas nema. Moja je zemlja nadrasla i laž, i čudo, i priču.

Više ne tražim Ceylon, ni južna mora plava, bjegunac, djete ludo, iza nas posijani, trepere znaci bez broja gdje smo razbili čudo. Tamo se zemlja iz bajke na suncu rascvjetava.

gon, druge po redu, gradnje, a po kapacitetu možda najjače hidrocentrale u sklopu vrbaskog energetskog sistema. Ogromne energetske snage Vrbasa, Plive i drugih rijeka pokretaće turbine centrale Jajce III, koja će crpsiti vodu budućeg akumulacionog jezera koje će ležati na sadašnjem šipovačkom polju i sa ogromnom rezervom od 50 miliona kubnih metara vode omogućiti rad za vrijeme niskog vodostaja već izgrađenim hidrocentralama. Sagrađiće se i druge, iskoristiće se veliki dio preostale energije vodenih tokova i navesti na nove turbine.

Na gradilištu hidrocentrale Jajce II sada se privodi kraju ogroman ljudski napor. Skidaju se poplate sa brane, zvrje kompresori u rukama montera, šumc betonske mješalice i velika pobjeda čovjeka — pobjeda Ivana Čabline, Laze Kalabe, Nezira Bašića, Bože Perišića, Osmana Ramića, Ilije Blaževića, Antona Štajna i stotina drugih odjekuje u ovoj velikoj radnoj poemi. I kada se budu okrenuli prekidači na zidu kuća, kad zašume strojevi dinamita i kompresora u livnicama i fabrikama, sjetiću se tih ljudi. Sjetiću se onih njihovih bezbrojnih odricanja koji su nužnost na zabačenim gradilištima, sjetiću se radosti u stvaralačkom trijumfu čovjekove snage i moći.

MRKONJIĆ U RATNIM DANIMA

Vijećanje u Gašića sali

Nije nikad ni pomislio stari Ri-
sto Gašić - mrkonjički trgovac kad
je 1908. godine podizao zgradu da
će se u njoj odigrati događaji zna-
čajni ne samo za Bosnu već i za
cijelu Jugoslaviju. Obično pazar-
nim danom, prije rata, skupljali
su se seljaci u birtiju Gašićeve
kuće. Uz rat, to je bio magazin
za brašno i makarone, a kada je
Mrkonjić oslobođen Gašića birtija
pretvorena je u salu za priredbe
i konferencije. Danas i ubuduće
to će biti sala ZAVNOBIH-a, sala
zavičajnog muzeja.

Prije deset godina novembra
mjeseca 1943. godine, u Mrkonjić
Gradu, u ovoj sali otvoreno je
Prvo zasjedanje ZAVNOBIH-a. Te
novembarske noći Mrkonjić Grad
je primio prve delegatice Bosansko-
hercegovačkog parlamenta. Četni-
čki vojvoda Uroš Drenović prijetio
je sa Manjače. Ponekad bi se čet-
nička trojka pojavila sa obližnje
čuke, zapucala, a zatim se izgubila
u seljačke blame ili guste manja-
čke šume.

Mrkonjički kafedija Jusuf Borić
poslužuje svoje goste kafom. Za-
molio sam ga da mi nešto ispriča
o novembarskim danima Mrkonji-
ća iz 1943. godine. Sjeo je stari
mrkonjički musliman pored mene
i počeo: »Imao sam kafanu s de-
sne strane Gašića sale. Bilo je pri-
lično hladno pa su se ljudi oku-
pljali u tople lokale. Posluživao
sam pravom bosanskom kafom.
Bilo je delegata. Sjećam se jednog
hodže sa bijelom ahmedijom oko
glave. Bio je, čini mi se iz Sken-
der Vakufa ili Kotor Varoša. Nas
nekoliko muslimana mrkonjičkih
okupilo se oko njega. Pitali smo
ga kako je došao jer je bilo još
uvijek opasno. Nijemci su bili u
Banjoj Luci i Kotor Varošu, a
četničke trojke su spadale na pu-
teve ubijale i pljačkale. Rekao
nam je da je došao pješice na
ovo zasjedanje iz Centralne Bosne.
Pregazili su hladni Vrbas negdje
kod Jajca.»

A Dragica Dašić će vam ispričati
cijelu novu ratnu istoriju Mrko-
njića. Pričala mi je o smjestaju
delegata po kućama. Hotel je bio
porusen, gostione nisu radile. De-
legate su toplo i srdačno primili
građani u svoje kuće. »Mi zene
Mrkonjića smo se dogovorile na
jednom skupu u domu o dočeku
delegata, o smjestaju, o uredenju
grada, o uredenju sale. Prikupile
smo kasike, viljuske, tanjire i sve
ostalo. Spremale smo hranu za
delegata u Rogića kući. Jedne su
kuhale, druge su spremale slatko,
a treće su uređivale salu sa mrko-
njićkom omladinom.»

Cijeli Mrkonjić je bio svečan.
Brkića kuća, Gašića, Beslića, Ro-
ljića, Pupiće, Azezinova, Borića,
Čalatića, Badića, Travareva davale
su sve: od kašike do sobe i čiste
postelje. Ne samo ove kuće nego
cijeli Mrkonjić primio je delegata
kao svoje najrođenije. Neće se za-
boraviti Mrkonjić Grad iz rata ka-
da su toplo primljeni ranjenici sa
Vlašića i Komara. Omladina, žene
i građani radili su po cijeli dan
i noć. Prenosili su po snijegu i
sniježnim nametima ranjenike iz
Jajca do grada i od Mrkonjića
do Ključa. Mrkonjićke kuće na
ključkoj i jajačkoj cesti i u centru
bile su pretvorene u male prih-
vatne bolnice. Dočekale su ih tople
sobe, čiste postelje, toplo mlijeko
i čaj.

Penosan sam što sam kao mladi
partizan prisustvovao Prvom za-
sjedanju ZAVNOBIH-a. Mrkonjić
je lih dana bio neobično živ. Tu
je bio Skender Kulenović, Cović,
tu su Mara i Zora, mrkonjićke
koje su preživjele četvrtu i petu
ofanzivu i povratile se sa Sutjeske
u svoj grad. Tu je i Nata Sibi-
janka, borac proleterskih brigada.
Tu je čitava grupa partizana, koja
užurbano priprema veliku prosla-
vu, rukovodi uredjenjem grada,
sale, smjestajem delegata, pisa-
njem parola, spremanjem progra-
ma...

Sjećam se omladinskog doma u
kome su ručali delegati. Bio je
ukrašen šantičevim i Jakičevićim
stihovima i Titovim riječima. Na
bijelom zidu između dva prozora

blistala su crveno izrezana slova
ispisana ovim šantičevim stihom:
»Snaga je naša planinska rijeka
Nju neće nigda ustaviti nitko!
Mala partizanska centrala u Mr-
konjiću je zvonila i zvala Okružni
komitet. Javio sam se. Energični
glas iz Jajca tražio je hitno Radu
Vranješević, člana Oblasnog ko-
miteta Partije za Bosansku Kra-
jinu. To je bio glas druga Starog.
On je brižno bdio iz Jajca nad
svim pripremama Prvog zasjeđa-
nja. Dan kasnije došao je u Mrko-
njić. Ušao je u dekorisanu Gaši-
ćevu salu u kojoj će kroz nekol-
iko sati početi vijećanje Prvog bo-
sanskog parlamenta. Pokazao je
svojom energičnom rukom na jed-
nu parolu i rekao: »Skidajte je i
stavljajte ovako: »Živjela Bosna i
Hercegovina, ravnopravna federal-
na jedinica u FNRJ«. Na to je drug
Stari dodao »Mi smo sada država,
mi smo ravnopravni s drugim na-
šim narodima».

Sala je blistala u šarenim bo-
sanskim ćilimima, zavjesama, za-
tim savezničkim zastavama i sli-
kama, a ispred pozornice velika
crvena petokrata zvijezda kao sim-
bol bratstva. Bilo je mnogo zele-
nila. Čini mi se da je bila osvjet-
ljena karbitnim lampama, jer Mr-
konjić u to vrijeme još nije imao
električno svjetlo.

Zasjedanje je počelo uveče. Do-
šli su delegati iz najudaljenijih
krajeva Bosne i Hercegovine. Do-
šli su pješice, po novembarskoj
kiši i blatu preko brzih rijeka i
visokih bosanskih planina. Provu-
kli su se kroz neprijateljske po-
ložaje, došli su preko oslobođenih
sela i gradova. Došli su delegati
iz ustaničkog Birača, sa Majevice i
Romanije, iz ljutog hercegovačkog
krša, sa Kozare, od Glamoča i
Drvara, iz cazinske Krajine, od
Travnika i iz Mrkonjića. Došao je
stari Ribar iz Jajca. Tu su pret-
stavnici Vrhovnog štaba, pretstav-

nici hrvatskog i krpskog naroda.
Tu je i naš drug Stari.

Mrkonjić pod Lisinom i Oruglom
davno utonuo u hladnu novem-
barsku noć, a u Gašića sali se rje-
šava sudbina Bosne i Hercegovine.
Poslije referata Rodoljuba Čolakovi-
ća i Osmana Karabegovića go-
vorili su delegati.

Polako je svitao 27 novembar,
polako se otisjecala zora od mra-
ka, a sa 27 novembrom i prvom
zorom svitao je Bosni i Hercego-
vini ranije tuđoj a danas narod-
noj, novi dan slobode i socijaliz-
ma, hidrocentrala i škola...

Svetozar Čulibrk

Posjetio sam staru Joku Bju-
ković, seljanku iz sela Brda,
iznad samog Mrkonjića. Isto kao
prije deset godina otvorila je
širok kuhinjski vrat i uvela me
u toplu seosku sobu. Pounudila
mi troprozorac da sjednem, a zatim
se odmah kvatila rakijske, kave
ili jela. Tako je stara Joka za
vrijeme rata дочеivala parti-
zane. Gladne hranila, jeđne na-
pajala, a umorne i smrznute smje-
štala u toplu kuhinju pored ognji-
šta kao svoje najrođenije. Rekao
sam joj zšto sam došao. Počele
su joj suze. Sjela se svoje čob-
aniće Mijle, prija četničkih
pudbara, ubijanja i vješala. Is-
pričala mi je kroz suze bolne
ratne uspomene. Njenu kherku
Mijlu objesili su četnici u
Mrkonjiću na sred grada.

Proljeće je bilo na pomolu.
Zazelенили su se obronci Lisi-
ne. Počeli su se razvijati prvi
proleterski pupoljci, zabijelila
su se stada po mrkonjićkim vi-
soravnima. Tako je jednoga jutra
aprilskog 1944. godine Mijla Bju-
ković ispuštila par ovčica
iz tora na zeleni proplanak Lisi-
sine upravo iznad svoje kuće. U
ovo rano proljeće pošla je za
ovcima s pletivom u ruci vesela
i rumena. Sjela je na kamenju
kod ovaca, тихо пјevala i dok bi
ovce prebirale prvu zelenu pro-
ljetnu travu skojevka Mijla je
sanjala o slobodi, o porodici, o
životu. Vesela kao proljeće ni-

je znala da će se kroz nekoliko
minuta rasti sa ovcima, ple-
tivom, zelenim proplancima Li-
sine i maikom Jokom.

Tek što je ispuštila ovce o-
sule su četničke trojke iz obli-
žnjih šumara i opkolili cij-
elu kuću. Pris šubare s kokar-
dama na glavi su tražile od
mačke: gdje ti je Mijla. Starija
im je тихо odgovorila da je na
proplanku kod ovaca. Otišli su
na obronak iznad kuće, uхватили
su je kod ovaca s pletivom u ru-
ci. Ovce su se za moment pop-
lašile i pobjegle u obližnji
šumarak, a majka Joka je osta-
vila nedovršen ručak. Okaze-
nila se, huzala i huteći se ra-
stala svojom Mijlom. Četnička
grupa Tarlaheva odvela je Mi-
lju u četnički štab u selu, mu-
čila je i tražili da im oda
vezu s partizanima, da im oda
komuniste i partizanske sarad-
nike. Mijla je huzala. Nisu do-
znali za vezu. Ni je im bilo to
dosta, odveli su je u Mrkonjić
i predali Nijemcima. Oko 4 sa-
ta poslije podne izveli su je
na sred Mrkonjića na trg Kolo-
baru i objesili na telegrafski
stubb. Jedan četnik stavljao je
bure pod noge, dok je mrski Ni-
jemaц навлачио omču oko vrata
devoјци, skojevki, чobаници od
18 godina. Učutala je Mijla toga
aprilskog dana, ali četnici ni-
su doznali za vezu. Sadržavala
je tajnu. Grad je bio mrt. Zavjese

ОСТАЛИ СУ СНОВИ НА ТЕЛЕГРАФСКОМ СТУБУ

Sjećanje na Mijlu Bjuković,
skojevku iz oколице Mrkonjića

su биле спуштене само би по
неко провирio иза отшкринутих
prozora i заокренуо главу. Ста-
рица једна од 80 година избезу-
мљена трчала је и викала: »Еје-
жите вјешају! Четници су и да-
ље пријетили! Биће их још
објешених!»

Grad je bio mrt, samo je ду-
вао пролетни вјетар. Ту на сред
града на тргу висина је Мijла
три дана лицем окренута бања-
лочној цести. Вијела марама спа-
ла јој је око врата па је изгле-
дала као орден јунака, а пле-
тенице су се расплеће низ леђа
да се путеви партизанској војсци
не замрсе. Grad je био нијем, са-
мо је дувао мањачки вјетар и
тужно њихао грање и неразли-
стале пупољке mrkonjićких ли-
па. Њихао је и тијело младе чо-
банице. Вјетар ју је окренуо ли-
цем према селу Брду, мајци Јо-
ки, недovршеном плевину, зеле-
ним проплавцима Лисине и ов-
цима без чобанице. Ту на сред
Mrkonjiћа остали су сновии на
телеграфском стубу.

Mijla je била млади комуни-
ста, весела оmlадинка. Партиза-
ни би се често повлачили и упа-
дали у град. По тридесет девет
пута пролазио је из руке у руке.
Поред њене куће цестом прола-
зиле су прие легије, швапске
тонковске колоне, пролазиле су
четничке тројке. Никад није гу-
била вјеру у побједу. Па и онда
кад је Нijемана било највише
у граду слала је партизанима
извјештаје у Медју, Антонића
Главичу, Герзово и Бараће, Ши-
бове на чак и Трново. Донијела
јој је сељанка писмо од парти-

zана у опанци на ноzi. Пратила
ју је четничка тројка и кад је
изишла из Мijлине куће ухва-
тила и премлатила, а одмах за-
тим одвела Мijлу.

Кад би наишла четничка ко-
лона цестом поред њене куће
склонила би се. Прокосила им је.
Није хтјела с њима разговарати.
Није хтјела ни да их погледа.
Мрзила их је.

А кад би партизани наишли
истрчала би из своје сеоске ку-
лице покривене шимлом на кљу-
чку цесту, раширила обје руке,
загрлила своју омиљену Нату,
партизанку, а затим даривала
руменом јабуком. Ту на звију-
тку кључке цесте би дочекала и
испратила партизана кад би се
повлачили или наступали на
град у стрељачком строју. Нату
је много вољела, јер је од Нате,
београдског новинара и комуни-
сте, борца србијанских пролетер-
ских бригада научила да мрзи
четника, чула је ријечи Тито,
слобода, Партија, Смрт фашизму.
На збор би у град дошла у црве-
ном зубуну, бијелом срмом оп-
шивен, у чистој mrkonjićкој но-
шњи, весела и румена. Ту на
тргу гдје је некад зборовала за-
вршила је свој живот за слобо-
ду у оно рано прољеће.

С. В.

Dobrota Lošić

ŽELJE

Mislіma sam plovio po prošlosti;
željama letio u buduće dane -
sanjario nešto neobično...

Na zemlji tad nisam bio.
A kad su se misli i želje vratile
nestalo je sna...

Na putu, utabonom, tvrdom
od mnogih života,
koračao sam običan ja.

МОЈА МАЈКА

На лицу јој љубав извајана,
црте и боре...
У очима носи нас пет синова;
у срцу дјетињство наше.
Умјесто нас петорице
извајала је сама;
она се смије црним смијехом.
Мајку су моју тукли
онако малену,
истрошену радом по камењару...
На лицу мајке
једино видим љубав извајану.

Svetozar Čulibrk

Devet neznanih junaka

Paš su na prilazima grada u
streljačkom stroju i jurišu. Saha-
njeni su u jednu grobnicu pored
ključke ceste, upravo iznad Mrko-
njića. Nezna im se za ime. To su
neznanj junaci. Možda su rodom iz
Kragujevca, ili pak Kraljeva, iz
Hrvatskog Zagorja, možda su rad-
nici ili seljaci a možda je neki
među njima i student beogradskog
univerziteta. Spomenik je skroman
isto kao i što su oni skromni bili.
U Revoluciji položili su svoje ži-
vote za slobodu. Ostale su njihove
stopce, jedna humka mala. Na mer-
mernoj ploči uzidanoj u manjački
kamen, ispisane su ove riječi:
»Ovdje je sahranjeno devet pogi-
nutih proletera Prve i Trinaeste

proleterske brigade, koji su aprila
1944 položili svoje živote hrabro se
boreći protiv njemačkih okupatora
i njihovih slugu za slobodu naših
naroda...»

Spomenik je skroman. Naprav-
ljen od manjačkog kamena i jed-
ne mermerne ploče. Obrastao sav
planinskom travom. Ova cesta,
dole mahale i šljivici poškopljene
su njihovom krvlju. Prošle su ovom
cestom mnoge srbiјanske, crnogor-
ske, ličke, kraјijske proleterske bri-
gade. Prošle su na svom putu a
oni su ostali iznad Mrkonjića. O-
stala je humka, nadgrobna ploča
a iznad groba Lisine kab da hoće
da prolazniku ispriča o borbama
proletera, o oslobođenju grada, o
proleterskim brigadama. Ostali su

da tu čuvaju vječnu stražu. Nisu
se vratili u svoje selo, majci
niti dragoj svojoj, niti djeci, niti
gradu, školi ili fakultetu. Tužno
je proći pored ovog hladnog groba
neznanih junaka.

Kad bi se ovih devet prole-
tera moglo dići iz ove hladne
grobnice, kad bi mogli pogledati
za ove ključke ceste na Mrkonjić
a sa Mrkonjićem na cijelu Bosan-
sku Krajinu, ne bi je više mogli
prepoznati. Nije to više Krajina
sa utrućenim ognjištima, spaljenim
selima, rastrganim prugama, kraj-
nje bijede i zaostalosti, već Kra-
јina hidrocentrala, novih tvornica.
Znaјte da vas mi nikada ne
zaboravljamo.

Svetozar Čulibrk

Комунална заједница ће се у нашем срезу са успјехом развијати

Добро би било када би се по овим и сличним питањима наше комуналне заједнице развила шира дискусија преко збора бирача, разних стручних удружења, органа комуналне заједнице и грађана а исто тако и на страницама „Бањалучких новина“, јер би то сигурно користило у раду на нашем срезу. То је утолико прече, јер један овакав чланак није ни могао да обухвати сва ова питања која се односе на развитак наше комуналне заједнице. Он треба да помогне покретању дискусије по овим проблемима, јер од њиховог успјешног и правилног рјешења зависи бржа изградња социјализма и социјалистичких друштвених односа на подручју, на коме радимо.

Наш демократски развитак из дана у дан пружа све нове и нове облике развитка комуналне заједнице, која у најскорије вријеме треба да постане основна ћелија нашег социјалистичког демократског напретка. Спроводећи у живот нови привредни систем и привредне уредбе, које су сада на дискусији, све ће то утицати на знатно мијењање улоге комуне у привредном и опште-друштвеном развитку. Она ће почети да израста у најзначајнији фактор нашег друштвеног и економског живота.

Али, треба напоменути, да се комунална заједница са успјехом може развијати, ако за то има економске услове. Ако срез Вању Луку гледамо са становишта броја становника, површине итд., онда се може доћи до закључка да је ту обезбјеђена материјална основа. Одмах желим напоменути да је о овом питању вриједно дискутовати и сагледати све околности под којим ће се развијати наша комунална заједница у срезу.

Прије свега, треба имати на уму да је срез Вања Лука типично пољопривредни срез, ратарско-сточарски и воћарски. Да је на овом срезу веома слабо развијена индустријска производња, која са свега 12% учествује у бруто продукту среза, а да је гро индустрије на територији града, који сам за себе сачињава једно административно подручје. Вјероватно оваква административна подјела среза и града у најскорије вријеме поставиће питање даљњег успјешног развитка наше среске комуналне заједнице, обзиром да се оvdје, прије свега, ради о материјалним условима њеног развитка. Овим не мислим рећи да комунална заједница среза нема и друга питања да рјешава, као што су: друштвени план среза, порез, унапређење пољопривредне производње, здравствена питања, просвјета, кредити, инвестиције и други проблеми, који стоје пред њом, а ни то да она може да издвојено дјелује од читаве наше друштвене заједнице. Ово питање је утолико озбиљније, што срез и град стварно чине једну економску целицу, али су административно раздвојени на тај начин наша среска заједница има куд и камо мање економских услова за свој бржи и пуни успјех.

Што се тиче демократских органа у раду наше комуне, а који су и Законом о народним одборима предвиђени, сигурно је да се у њиховом раду још увијек задржало доста бирократских остатака, који коче наше брже кретање напред. Ако ово питање анализирамо само на примјерима рада Среског вијећа и Вијећа произвођача и па одлукама које они доносе доћи ћемо до закључка да су те одлуке пуне чиновничког прагматизма, да оне нису одраз свестране дискусије грађана путем збора бирача и да су често пута многим грађанима перазумљиве. Отуда појава да се читав низ таквих одлука наше локалне заједнице врло споро спроводи у живот, или се наилази на отпор у њиховом спровођењу, као што су: комунално-стамбена изградња на селу, проблеми шумарства, похађање школе од стране школске дјеце, питање дјеце — ратне сиранади, питања и прописи из унапређења наше пољопривреде и сл.

Ако стојимо на становишту да комуна мора да буде више друштвени организам, а мање државни, како то каже друг Кардељ, онда се морамо борити да све одлуке и сви прописи које

ми доносимо буду прегледно стављени на што је могуће ширу основу, тако да се са њима упозна сваки наш грађанин, да ти прописи и одлуке буду продукт самих произвођача, да они осјете потребу за таквим прописима и да захтјевају њихово доношење, онда можемо бити сигурни да ће и наши демократски органи моћи са успјехом да раде и да спроводе оне задатке које друштво пред њих поставља. Остварити такво гледање на проблеме са којима се ми данас боримо, није ни мало лак задатак. Сами органи друштвене управе, својим правилним радом, доприносиће да се такав интерес у гледању на развитак наше комуналне заједнице оствари. Али, у рјешавању тога питања врло значајну улогу треба да одиграју наше друштвене организације а прије свега Социјалистички савез радног народа. Он треба да буде главни покретач борбе за пуно социјалистичку демократичност, без које се не може ни замислити успјешан рад комуналних заједница, јер ће он својим критичким гледањем на наш развитак, омогућити да се друштво са успјехом бори против

разних бирократских и других схватања у нашем развитку и животу.

За даљи правилан развитак социјализма и социјалистичких друштвених односа, потребно је, прије свега, да га заштитимо од било каквих капиталистичких и бирократских остатака. Због тога је потребно друштвене органе комуналне заједнице даље развијати и усавршавати њихов рад, стварајући од њих таква тијела и такав друштвени механизам, преко кога ће се наше друштво најуспјешније моћи да бори против самовоље појединаца, бирократских навика, ситних прохтеја, туђих утицаја на наш развитак, итд.

Иако смо у нашем срезу још увијек мало урадили по томе питању, пракса говори да су се масе увјериле у правилност на-

ше борбе за социјализам и демократију и да већ саме покрећу и захтјевају да се разни бирократски и опортунистички елементи уклањају са друштвених функција и замијене људима који дају више гаранције, да ће знати да организују рад и да у име грађана руководе разним установама и органима власти. Тако је, у последње вријеме у нашем срезу више одборника, због нерада и опортунистичког односа према задацима, опозвано од стране бирача. Исто тако, због опортунизма, бирократског командовања, вријеђања људи и непоштивања њихових основних права и слободе, народни одбор општине Бронзани Мајдан смијенио је претседника одбора Добривоја Зелућа, а бирачи су већ покренули и питање његовог одборничког мандата. Исти је случај и са досадашњим претседником општине Сарачица Млађом Рогоћем, који су бирачи опозвали, јер је својим неправилним и опортунистичким ставом помагао спекулативне елементе, раз-

бијао јединство народа на овом подручју, а задаци заједнице су остали нерјешени. Скоро исту судбину због свог опортунизма доживио је и бивши претседник Општинског народног одбора Слатина.

Ово неколико примјера говори нам да су у нашем друштву бирократизам и демагогија поткопани корјени и да наши грађани одмах реагирају на неправилности које коче наш даљњи развитак. Ово говори да је политичка свијест нашег радног човјека постала већ таква, да он може да слободно расуђује о својем животу, о људима који руководе, о проблемима нашег друштва, о социјализму и социјалистичкој демократији. Зато треба и убудуће улагати још много више конкретног рада на развијању друштвене свијести код наших људи, јер управо од тога и зависи како ће се схватити наша комунална заједница, њени проблеми и њен даљњи развитак.

Едвард Слободан

Foto: S. Ahmetašević

Podiže se nova Banja Luka

Novo u Muslimanskim Dubravama

Svega nekoliko kilometara od obale tihе и plовne Sane на putu od Bos. Gradiške prema Banjoj Luci prostire se selo Muslimanske Dubrave. Obično, sa kućama razbacanim kraj sokaka и међу njivama. Plodne oranice на kojima se ljeti zazlatи usklасano žito, kao žid — kako kažu dubravčani, а u jesen kukuruzи žute — predstavljaju mještanima osnovni izvor sredstava za život.

Izgleda nam kao prolaznicima, koji mnogo ne zagledaju, da se u ovom selu nije mnogo šta promijenilo za posljednjih nekoliko godina. Kuće manje — više iste, džamija bijela и povećа uvijek jednako se ističe u centru sela, drveće isto uvijek. Tako nam izgledaju Dubrave и danas, а da li se šta u njima promijenilo — vrijedno pomena, to ne znamo и izgleda nam da nije. Pa šta bi se и promijenilo? Ljudи su isti и običaji isti moraju ostati — moglo bi se zaključiti. Znam да su u većini naših bosanskih muslimanskih sela uкорjenjeni običaji, да se sav društveni život u njima uglavnom odvija preko sijela. Samo uz ramazanske и bajramske dane и večeri selo oživi, trgne se iz onog svakidašnjeg tавorenja и razdrma se. Mislio sam, tako je u Dubravama и danas, ali kada sam ih upoznao — pogriješio sam — rekao и priznao pun ushićenja.

Dubrave više nisu iste iako su u njima isti ljudi, јер su se navike, običaji и uslovi života izmijenili. Oni danas žive bolje, veseliје, složnije и bogatije, nego ikada ranije. A šta ih je za nekoliko godina učinilo promjenjenim, šta ih je učinilo složnijim, njihov život bogatijim и boljim? Niko drugi, već sami dubravčani, u prvom redu, postigli su ovo što danas imaju и to samo slogom и zalaganjem. To su sve oni ostvarili kroz zadrugu — zemljoradničku и seljačku radnu „Novi Život“, kako su je oni pri osnutku s punim pravom nazvali.

Dubravčani vole svoju и zemljoradničku и seljačku radnu zadrugu, јер u njima vide bolji život за себе и osjećaju svoj napredak. Samo u 1953 godini ostvarena je u Zemljoradničkoј zadrugi do sada oko 1.400.000 dinara čiste dobiti.

Od ove svote preko milion dinara ostvarila je ekonomija zadruga на 500 dunuma zemlje, iz prihoda od ratarstva, stочарstva и mlјekara. Nije bio mnogo slabiji uspjeh ni u sušnoj 1952 godini, јер je tada zadruga ostvarila preko 500.000 dinara dobiti, а od toga sama ekonomija zadruga preko 200.000 dinara. I eto, od one nekađa najslabije zadrugne ekonomije u 1950 godini, kada je s njom rukovodio bivši Fond za mehanizaciju poljoprivrede NO sresa, sada je razumnim radom и zalaganjem Upravnog odbora zadruga и zadrugara — istа ekonomija postala jedna od najboljih на području bosansko-gradiškog sresa.

Ali zadrugari u Dubravama nisu zadovoljni sa ovim što su postigli. Oni se bore за još veće и bolje uspjehе. Zato je zadruga u ovoj godini, u cilju proširenja proizvodnje, kupila 10 komada priplodnih krava, 110 komada ovaca, 70 komada svinja и 25 košnica pčela.

Zadruga je postala prijeka potreba за selo, јер u zadrugnom radu на razne načine učestvuje skoro svako domaćinstvo. Zdruga ekonomija, mlјekara sa stanicom за preradu mlјeka и proizvodnju putra и sira, dvije glavne industrijske robe, zadruga čitaonica, mesnica и kovačnica — služe svim zadrugarima. Oni u njima rade ili se iz njih snabdjevaju. Kroz rad u zadrugi besposličenje opada, а život se poboljšava.

„Zadruga je našа“, ili „naša zadruga“, pa da li se to odnosilo на zemljoradničku или seljačku radnu zadrugu „Novi Život“ — često и gotovo redovno čuje se u razgovoru među zadrugarima. Oni to ne govore slučajno ili iz kakve navike, bez sadržaja. Za zadrugu je prvo briga о zadrugarima, pa onda ostalo. Zato su zadrugari sa zadrugnim traktorima и vrsalicama prvi ovršili bijele žitarice u ovoj godini на području sresa, а u vrijeme sjetve preko svoje zemljoradničke zadruga nabavili su sve potrebno sjeme najboljeg kvaliteta.

Čada je u proljeće ov. god. zadrugarima zatrebalo žita за ishranu skupština zadruga prva se osjetila pozvana да to riješi. Raspoložive količine žitarica sa ekonomije по najpovoljnijim cijenama prodate su članovima zadruga. Pored toga nabavljene su veće količine žita sa strane, pa je tako по povoljnijim cijenama prodato članovima zadruga ukupno oko 5 vagona žita.

Za uspješan rad zemljoradničke zadruga u Muslimanskim Dubravama, pored Upravnog odbora, radnika и službenika zadruga, glavni je oslonac aktivno učešće zadrugara. Međutim, zadrugari ipak posebno ističu najzaslužnije и oni smatraju да je to njihov претседник Hilzberk Albert и upravnik ekonomije Kovačević Joško. Zato su zadrugari на skupštini odlučili да se претседničku zadrugu dodijeli nagrada u iznosu od 10.000 dinara. Ali, претседnik Hilzberk nije htio да primi ovu nagradu, nego je poklonio kao svoj prilog u socijalni prilog zadruga. Zbilja, rijedak primjer neсеbičnosti, vrijedan pohvale.

Jedna od najboljih seljačkih radnih zadruga на srezu bosansko-gradiškom bila je od svog osnutka а i sada je seljačka radna zadruga „Novi Život“ u Muslimanskim Dubravama. Ova zadruga u mnogome je препородila selo и postala životna потреба velikog broja seljaka. Prvi puta u istoriji Muslimanskih Dubrava, kao sela, u ovoj zadrugi počinje se и спровodi uzgoј svinja, kao posebna grana po-

љопрivrede. Prve godine bile je razumljivog otpora и negodovanja od starijih, јер ne samo да niko od njih nije jeo svinjetine, nego nisu ni dozvoljavali да se hrane u selu. Međutim, kada je svinjogojstvo korisno и rentabilno за zadrugu, prihvatili su se svojski ovog posla. Na тај način njihova zadruga bila je najbolji proizvođač svinja на području sresa. Tako je uvođenjem svinjogojstva u zadrugu velik broj zadrugara raskinuo sa onim nazadnim — vjerskim shvatanjima да se svinje ne smiju uzgajati и više ih se не klope. I ovdje jasno sagledane perspektive novog и boljeg života trše okove starih nazadnih shvatanja и vjerskih dogmi.

Slogom и zalaganjem članovi radne zadruga uspjeli su dosada mnogo, iako je и kod njih bilo lutanja и grješaka, kako to počesto naglase u razgovoru dugogodišnji претседnik zadruga Kovačević Idriz и knjigovođa Kovačević Salem. U prošloј godini, koja je bila sušna и kada su prinosi podbacili за oko 60%, zadrugari su imali prosječnu dnevnicu по 200 dinara. To je vеоma velik uspjeh u tako sušnoj godini. Zato nije nikakvo čudo što je prilikom reorganizacije zadruga u proljeće ov. god. istupio vеоma mali broj članova. Nasuprot ovim, koji su istupili iz članstva, među većinom onih koji su ostali — на konferenciji, kada se diskutovalo о reorganizaciji и istupanju — bilo je nekolicina onih koji su rekli: „Nećemo из zadruga dok smo živi“. Ove riječi su razumljivije onda kada se uz proslavu godišnjice osnivanja radne zadruga dođe u ovo selo. Više se tada igra и pjeva, nego uz bajramske večeri ranije, а i ženidbe se mnoge tada obave. Kroz život u zadrugi promijenili su se isti ljudi и umjesto starih uvode se novi običaji.

Većina seljaka из Muslimanskih Dubrava krenula je svjesno u svojim zadrugama putem izgradnje boljeg života. S punim pravom zato oni kažu: „Zadruga je našа budućnost.“

V. T.

Umjetnički rekviziti bili su dio ratne spreme

Друг Ирфан Карабеговић, који је био борац Крајњског пролетерског батаљона, био је за време рата и члан хора Централне позоришне групе ЗАВНО БиХ. Прије десет година у Мркоњићу, у част засједања ЗАВНО БиХ, умјетничке групе Централног позоришта ЗАВНО БиХ, дале су свечану приредбу којој су присуствовали и сви делегати.

У вези са прославом 10-годишњице засједања ЗАВНО БиХ допосио пашке по сјећању друга Карабеговића о формирању и раду умјетничких група, као и свечаној приредби која је дата у част засједања.

— Окупљали смо се у борби против окупатора и осталих непријатеља народа. Долазили су, поред осталих и глумци и други умјетници, а проналажени су и борци по одредима и бригадима који су имали смисла за тај рад — прича данас по своме сјећању, Ирфан Карабеговић, члан тадашње хорске групе. Тако су 1943 године отпочеле да раде централне умјетничке групе ЗАВНОБиХ.

Најприје је формиран мјешовити хор са четрдесет пјевача. Директор, Милаш Пребада, почео је да увијек прве борбене pjesме Николе Херцеговића и Оскара Данона, а онда и Мокрањчеве руковети и друге хорске pjesме.

— Како је био изненађен наш хоровања а како и не би кад међу његовим пјевачима скоро све су били момци и девојке, борци из Подгумца, који никада раније нису пјевали у хору. А тако су лако савладавали Данонову „Козару“, па Другу, Десету и Педесету руковет С. Мокрањца!

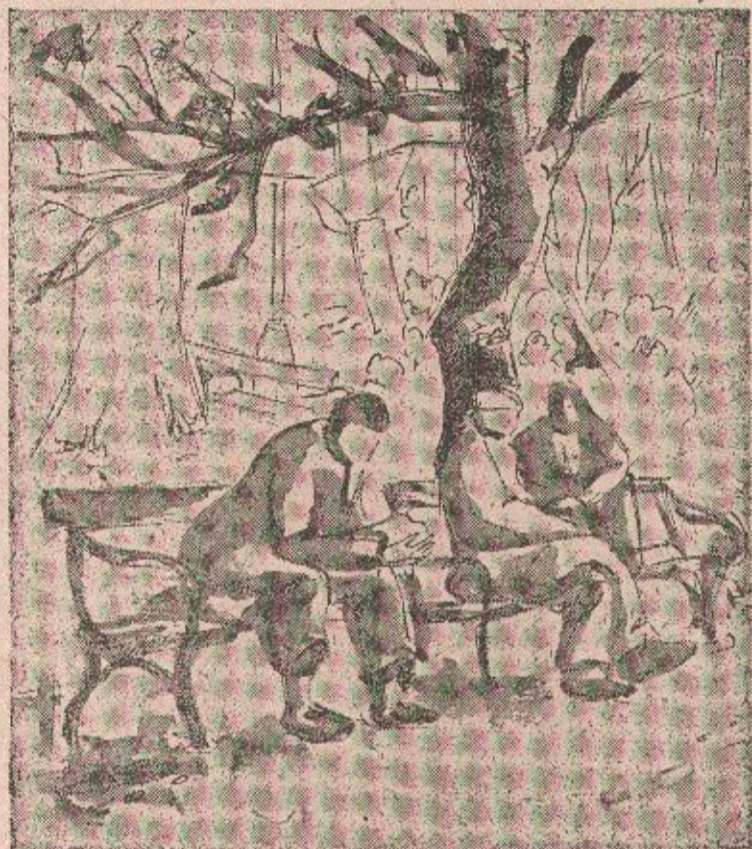
Успјех хора најбоље је оцијенио сам народ који је долазио на приредбе и до последњег мјеста пуно сале. Пјевачи су увијек били необично топло поздрављени.

ФОРМИРАЈУ СЕ И ДРУГЕ ГРУПЕ

Није прошло дуго, а партизанска Вера Црвенчапини, данас филмски режисер, међу члановима хора и другим борцима проналази двадесеторо младих и девојака и формира фолклорну групу. И ова група врло брзо успијева да на раду на ослободеној територији приказује наша народна кола и народне игре из свих наших крајева.

Одушевљење народа није било ништа мање, него оно које је

било на хорским концертима. Јер то су била наша народна кола и игре у којима има и одушевљења младости и љубавне жудње, али и борбене чжшње за слободом, за отпором поробљени-

F. Čizmić

U parku

важачима. Приказивањем игара свих наших народа, остваривала се већ тада једна од највиших идеја Народноослободилачке борбе — братства и јединство наших народа.

На сличан начин убрзо је фор-

мирана и драмска група. Скендер Куленовић, који је био руководилац културно-просвјетног рада ових група у Бос. Крајини, пошто је окупио и глумце, и „глумце“ — борце који су имали смисла за позоришни рад, режирао је као прво дјело Нушићеву комедију „Власт“. Познату комедију у којој Нушић исмијавља предратне политичаре, — а и против њих се водила Народноослободилачка борба, — народ је дочекао са силним одушевљењем.

Међу првим глумцима били су Луцијан Латингер и Људевит Галић који су дошли из бања-

придружио и квартет музичара војне гласбе из Бање Луке са Карлом Фајнтером. Његовом помоћи су много добиле све остале групе, а посебно фолклорна која је могла да спрема и изводи своје тачке уз пратњу музичара стручњака.

Пошто су се умјетничке групе све више употпуњавале, њихове приредбе су биле на знатном умјетничком нивоу. Наши људи који су их гледали и слушали брзо су схватили, да се и кроз умјетност и путем ње не само подиже борбени дух, већ да она оплемњује људе у праведној борби каква је била борба наших народа. У њој није било ријечи само о томе да се непријатељ војнички победи, већ и да последице те побједе дође изградња бољег и љепшег живота у коме ће и умјетност да цвјета.

— Треба нарочито подвући — каже у своме сјећању Ирфан Карабеговић, — да је глумце, пјеваче, играче и свираче народ једнако цијенио као и борце на фронту. Дијелио је са нама и последњи залагај.

Умјетничке групе ЗАВНОБиХ од свог формирања у Горњој Саници, дале су безброј приредби широм Босне: у Спском Мосту, Приједору, Мркоњићу, Јајцу, Бугојну и многим другим мјестима у околини Јајца, гдје им је било сједиште.

— Риквизите смо носили сами и они су, такође, били дио наше ратне спреме. Ријетко смо и тек касније, имали једног коња, иначе смо све носили сами.

ПРИРЕДБА У ЧАСТ ЗАСЈЕДАЊА ЗАВНОБиХ

Засједање ЗАВНОБиХ-а био је велики догађај за цијелу Босну и Херцеговину. У Мркоњићу су данима вршене разне припреме да се овом свечаном догађају да и спољне обиљежје које је у ствари показивало расположење људи. Знало се да ће тада, на том засједању, бити донесене ва-

жне одлуке. Народ је искрено цијели град. Свауда се и на лицима људи огледало ведро расположење и радост.

Разумије се да су у програму свечаности учествовале и умјетничке групе са одабраним и посебно припреманим програмом. У садашњој биоскопској сали, у част засједања, дата је свечана приредба. Хор је отпјевао Данонову „Козару“ и Десету руковет од Мокрањца, фолклорна група извела је ритмичку игру са музиком „Косидба“, а глумци су извели „Мајку“ Милаш Клопчића.

Овој свечаној приредби, поред мноштва народа, присуствовали су и делегати са Засједања, међу којима и другови Бура Пуцац Стари, Угљеша Давиловић, Авдо Хумо, Осман Карабеговић, Пашага Манџић, Илија Дошен, Шефкет Маглајић, Милош Шиљеговић и многи други.

Послије ослобођења, ова централна позоришна група ЗАВНО БиХ, одмах је отпочела са радом у сарајевском Народног позоришту. У њему је и данас члан балета Деса Тишма која је уствари отпочела своју умјетничку каријеру у фолклорној групи партизанског позоришта.

Нема сумње да ће овај напис данас, послје десет година, међу бившим члановима ових првих умјетничких група који су тада давали приредбе по врлетима Босне ширећи просвјету и културу, изазвати пријатно осјећање као успомену на те дане борбе и славе, а посебно на значајна засједања Земаљског антифашистичког вијећа народног ослобођења Босне и Херцеговине.

С. Д.

Има два дана како ситна киша кваси до које; има три пуна мјесеца како Гаврило Дронјак ноћива по дивљачним странама Рогарја. Некад забавно сеље, заборањено, сад орасно, несретно, као и све што мирише на српство. Јер омркнути под кровом знаћи осванути у граби. А Гаврило, не замјерите, већ се обикао, гур, тавори, и празна трбуха, и на трњу, и под звјездом, само нек не дође оно, горе, најгоре, па макар се и до краја животарило жељим животом.

Из ноћи у ноћ улјулкивао се мозгајући да би тек пред зору, озебао, изморен, уснуо на кратко, танко, набуљених ушју, отворених капака, уста из којих су виркали као камјени шроки зуби кроз зараслу шкару од бркова и браде. На шум повјетарца, дјетићев куч, звиждук коса, или ма каква дрхтај листа, Гаврило је скაკао, ослушкивао, напрегнуто, мјениао логу, увијек спреман да сукне у другом правцу, ако би се ukazala потреба.

А потреба је била; било да бјежи, да се скрива, било да се ни коме не повјерава.

Ни сад не би знао рећи да је спавао, ни да је живио, ни да је био будан. Држећи у рукама алјинку са којом се покривао, виђе као по дану како га устаје опколише, шћепаше, треснуше о камење, докрајчише kundacima, баš као Петра Стефановог и оставише псима. Не џкајући да још једанпут исто доживи јурну према шумарку млатарјујући, крчећи сјекиром око себе. Кад се увуће у густу и смјрт, помисли зашто се не зове Ристо Савић тројица је Савића у селу, Ристонја као crvenih gloginja, а Гаврило, crni Gavrilo, само један, и тај један оженjen, куша из истог чанка са оцем и мајком, има седморо усљиве дјетлице, гром међу њих треснуо, одакле се прије толика накотисе.

— Ој, Гаврило, Гаврило! — zazviжда опет изнад стрњике баš као непријатељска граната, а у дну села експлодира — Дрониак!

Гаврило се upanji.

Оштра ломљива сувари која се зачу недалеко доштајчи сваку наду у спасење. Коллико је њих? Можда да неће мући? Прешао би и на турску вјеру, поконио се Риму, ако би му сачували главу. Нек pale кућу, нек гоне сержију, ко ih за то пита. Остajte здравот! А други пут, он ће шпилу са меџедом подијелити. Шпилу, мој господине усташа!

— Гаврило, sunce ми žarko, podivljaо si kao odbjegli жарас... Ајде, понеси сјекиру, па за мном.

Гле несрећел Зар је то Рајко? Е, да му није синовац добио би дрџалџом преко леда куд је најтањји. Зар се тако стрик ложи на ватру?

Ивицом села Чуковца, које се испод same planine Ćeme nice raskrećilo као слабо hranjeno konjĉe, краде се преко гоleti, кроз шумарке smrekovine, кроз обрштenu grabovinu, зарасла «testa», како тај drum

DRAGO MAŽAR

из vremena turskog nazivaju ovdašnji seljaci. Nekad su po «testu» kaakali konjĉi natovareni žitom iz Lijeveća na putu za Јајаĉку tvrđavu; трговци су тјерали своју робу џак од Travnika i Sarajeva naoružани kremenjaĉama; а од кад су се уз Vrbanju i hućeи Vrbas пробili kameni drumovi, од кад је воз pisnuo u banjalučкој stanici «testa» presahnu, opusti, skapa. I да nije bilo telefonske žice која је пратила «testu» d, Skender Vskufa, skakutala по врљикama, preskakivala onako једна једина s bukve на Јоћу, sa oskoruše на nedokresanu jeliku zvanu bandera, visila по grmlju, plotovima, zardala од kĉa, trumući под snijegom, vješto zaobilazeći села, од «teste» до danas не би ostalo pomona. Ovako, u oĉima seljaka «testa» је још увијек znaĉila neшто, neшто nalik на žandare и још више од тога. Oнда је разумљиво да трци који osvoјiше Gavrila nisu bili obični кад ugleda banderu koju му sinovac pokazа udarivši ušicama по njoj.

— Ти десно, а ја lijeво...

— Шта, шта? — uzviknu uzdrhtalim glasom Gavrilo videći zbog џега га то Рајко довуће на «testu».

— Obaraј, striĉe!

Samo би га gola ustaška kama под roĉenim vratom mogla toliko užasnuti. Ali ni sa Raјkom nema žale. Та kрšna ljudeskara, те snažne ruke, та sila што izbija кроз grlo као вода кроз badanj, та sloboda да ноћу dovikuје, све је то оно што Gavrila stavlja između dvije vatre па се прџи као да га на raјnju vrte.

— Sinovĉe, šta то reĉe? Kani се џорava посла. Је si li при ĉistoj? Зар banderu?

— Udri, razvuĉi, ožeži, па šta zakaĉиš.

U ово zlogуko doba не би било ĉudo да неко naprasno poluĉi. Zašto та sreća не би snašla Raјka? Можда је ово poĉetak, а оно reĉanje dolazi тек kasnije.

— Sinovĉe, за то се odgovara, ide на суд, на vjeќala. Carevina је ово dizala, Vranjo, јадан не био. Robija, не gine, nekad, а сада, ко те пита. Јevremova kрava ode и не vrati се, а šta kрava зна и njen rog кад obad uјede. Nekad, nekad, а сада? ...

Raјko prasnu u smjeh, а Gavrilo се okrenu uokrug radi svake sigurnosti. Sad је све gotovo. Raјko је при ĉistoj, његов smjeh не govori niшта dobro. Gavrilo već vidi себе objeћena на vjeќalima naĉinjenim од tog istog polutrulog telefonskog stuba.

— Ma, bandera је дрџava, добра или zla, али дрџava. Kako ĉeš, јадан, дрџavu sjeĉи? — тихо žireћи oĉне dĉepove prošapta šĉepavši Raјka за mišiću. — Зар дрџavi korijen posijecati? Ne ide то, sinovĉe, ne ide.

— O, moј Gavrilo, ко је теbi дрџava? Naši dušmani! Ljepo si то otpjeваo.

— Ali Gavrilo не popušta.

— Ne mogu reći да nisu дрџava кад јесу. Ko ubre porez, ganja, ко дрџи testu, žicu — тај је дрџava. А дрџava не да да се у nju dira. Drџava је ljuĉa од vuka... Gotovo биh rekao да u tuđu tamburicu sviraš.

— O, кад је tako, — podviknu Raјko — ја ĉu prvo по тој дрџavi! — i raskoraĉen zamahnu ali Gavrilo šĉepa за дрџalicu.

— Ne, ode село, odoше nam glave i djeĉa! Dva се seljaka poguriше, а sјekire blijesnuше hladnom oštricom priјeteći на krv.

— Ako takneš banderu, ја ĉu теbe...

Bilo је u тој priјetnji istine. Јer samo ovan natjeran u škipac može izgledati tako nakostriješen i spreman да smrska ĉelo о prvу stijenu на коју naleti. Та stijena био је Raјko.

— А otkud Raјko? То ždrijebe што izvlaĉи hrastovinu из slavonskih šuma, тај beogradski nosaĉ vreća, без kuće и kuĉиšta. Šta он hoće? Šta то reĉe? Lako је njima. Nauĉили по zatvorima. Sad seljaka podbadaју. Зар sedam pušaka да brani село? Kад bi neшто ĉule švabe да kriјemo komunce, не daj bože, izrovali bi Tisovac i Ćemernicu svojim tenkovima, izrovali i savrnili као Banjalučко polje.

Mozgajući без odgovora dok не osjeti како му кроз noge otiĉe snaga као struja у zemlju, како му се vid mraĉи, како му по naborima испод šubare probija hladan znoj, како је све то izukрštano, mutno, opasno, и како је tu negdje у blizini kraj. I skoro zaplaka.

— Raјko, зар u šumi? Veliš, robiјаši? Да те nisu kupili? Да nisu koјom nesrećom ustaše? Poznaš li koјег? Veliš, да ih nko nije vidio? Да се sprema neшто veliko? Sedam pušaka! Је su li Srbi? Ne znaš? I ti се nađe junak! Htio bih да vidim ко će napasti žandare и kasarnu? Htio bih да vidim како ĉeš се ti tuĉи?

— Evo ovako! — skresa Raјko i zviznu oštricom по banderi, а žica cilikajući zajauka dok је tupi pad по preklinu и она као zmija pobježe nekud у gusti između nogu. — Ćuvaj striĉe glavu! — Odjekivalo је u vrletnim stranama као да konji galopiraju udaljuјуći се pred vucima.

— Neko će за ово odgovarati! — promuca Gavrilo zabezknut над provalijom kрava puĉe као grom пред његоvim raskoraĉenim oĉima. То је bunaj! Bunaj!

Milorad Gajić:

Odluka

Među onom nekoliko se-
ljaka u Brusnici, koji su se
dugo kolebali i razmišljali
da li da stupe u zadrugu li
ne, bio je i Sveta Lukić.
Nije da je on bio protiv zadruga
ili da nije mislio jednog dana ući
u nju. Bože sačuvaj! Najprije je
htio da pričekava i vidi šta će biti
od svega toga i našta će sve ovo
izaći, pa je onda na jednoj seoskoj
konferenciji, kad su se prijavljiva-
vali za zadrugu, u uzvratnoj šumi
podignutih ruku i on digao svoju,
jer nije htio da bude među po-
slijednjim i najgorim. Ali, kad je
u nedjelju trebalo da ode na osni-
vačku skupštinu i da potpiše pri-
stupnicu, njega odjednom uhvati
neka boljka u krstima i on ostade
kod kuće mrzovoljan i ćutljiv.

Kad uveče na kapiji oštro za-
laja Lisa, mršava skotna kuja, i
biljesno kidisa na dvojicu ljudi
koji su se branili štapovima i pso-
vali usput, Sveta uznemireno po-
gleda kroz prozor i spazivši Mila-
na Popovića i Marka Krndiju, dvo-
jicu najvratrenijih zadrugara u so-
lu, kako se užurbano približuju
vratima, njega nešto odjednom kao
da streću u koljenima i on go-
tovo pokleknu zbunjen i iznenađen
ovim kasnim dolaskom. Uzmuva se
tamo amo nekoliko trenutaka, kao
da ni sam ne zna šta će da radi
i kud će, pa onda s bukom otvori
vrata i povika u mrak već sada
sasvim smireno i spokočno:

— Šibe, Lisa, napasti jedaa! Šta
si navallila toliko...

Ljudi! Izbijte iz mraka veseli i
razgovorni.

— Zdravo, čika Sveto!

— Zdravo, zdravol E, baš me
obradovaste, ljudi moji! Ja taman
pomisli: ko bi to mogao biti u ovo
doba, kad ono vas dvojica.

Čika Sveta ih potapša po rame-
nima i uvede u kuću. Posjedeše
tako neko vrijeme, popuše i po-
piše po čašicu dvije. Razgovor te-
če glatko o svemu i svačemu. Tek
odjednom Marko, pogledajući zna-
čajno Milana, počeo onako izdaleka
i okolo kao kiša oko Kragujevca:

— A, eto, mi sa zadržne skup-
štine...

Čika Sveta ćuti, zbunjeno vrti
rukama po stolu i trepće očima.

— Bila nam je, vala, i dobra
skupština — dodaje Milan zado-
voljno. — Puna sala kao oko.

Čika Sveta se iskašljava, mršti
lice i hvata za krsta.

— Ma, ja se riješih jutros sa-
bajle da podem, kad me u'vati
nešto u krstima i ispod pleća —
ne mogu da danem. Ne znam koji
mi đavo bi. Tek me predveče po-
пусти...

— Jeste, 'oće to, čika Sveto! —
upada mu Marko u riječ naizgled
ravnodušnim glasom i ne možeš
primijetiti da li on to ozbiljno mi-
slili ili se samo tako podsmijeva
starcu.

— Zna ti boleština da u'vati čov-
jeka i ne da mu ni prstom mrd-
nuti.

— Baš, brate! Bolest ti je naj-
veća nevolja.

Marko još uvijek pokušava da
se drži ozbiljno i kao da vjeruje
u njegovu bolest, uzdiše i žali ga.
Uzima čašicu rakije i bučno diže
u njegovo zdravlje. Onda se nje-
gov pogled susreće s Milanovim i
obojica, ne mogavši se više uzdr-
žati, prснуше u glasni i otvoren
smijeh.

Čika Sveta se ponovo dugo i sa
silu iskašljava i hrače, vratne žile
mu počevnjehle i nabrekle i od
naprezanja kao da mu nešto pot-
mulo škripiti i struže u prsima.

— Ma, prestani, čovječe, zagušit
ćeš se!

— Neka, tako to kod mene uvij-
jek! — I čika Sveta se opet po-
lako smiruje i stišava kašalj.

— A, velite, sila naroda na skupštini?

— Gotovo čitavo selo.

— E, baš mi je drago, ljudi mo-
ji, k'o da sam ne znam šta dobio...

— Došli i oni za koje se nismo
nadali, — kaže Marko Krndija va-
treno i onda iznenađeno pita starca:

— A šta ti misliš, čika Sveto?

— Šta mislim? — On se gotovo
ljutno i povisi glas. — Zna se, u
zadrugu, jašta!

— Dobro, u zadrugu, ali kada?

Čika Sveta je opet u neprilici,
teška se ispod stare izmaštene šu-
bare, osjeća na sebi pažljive po-

gledje dvojice zadrugara koji ga
proziru do gole kože, ne bi želio
da bude posljednji i najgori u se-
lu. — i da bi nekako zataškao svo-
ju nezgodu i predomišljanje —
primiće ruku desnom uhu, sav se
naginje Marku, kao da ne čuje
dobro, i odgovara pitanjem:

— Veliš kada? ... kad 'očeš!

— Sutra?

— Sutra! — otsječe čika Sveta

ne trepnuvši i iskupi čašicu na
dušak.

Dogovoriše se da potjeraju za-
prežnu stoku izjutra u zadrugu, da
bude sve onako kako pravila kažu.
Njih dvojica će dognati volove, a
čika Sveta svoje male brdske ko-
njice.

I tako se rastadoše, pomalo na-
kresani i u dobrom raspoloženju,
ispivši po neku za srećna puta.
Na polasku i zapjevaše. A starac
se raznježi kao dijete i na vratima
se dugo i grčevito rukuje s
njima i sve tepe:

— Ma, ja što vam kažem ljudi,
Imaćemo zadrugu k'o lijepu, zlat-
nu jabuku...

Tu noć, onako ugrijan rakijom,
čika Sveta zaspao lako i zadovolj-
no, kako odavno nije, jer je rije-
šio sve nevolje koje su ga dugo
vremena morale i pekle. A izjutra
se diže, već je bio podobro sva-
nuo, bunovan i podbuo, opet pun
teških briga i strahovanja. Sta-
mena je uvijek ranila prije njega
i dok je on polako i zamišljeno
kraj ognjišta po drugi put odju-
tros raspaljivao lulu, ona se već
vrati s vedricom svježe pomužena
mlijeka. I kako ga ugleda iskosi
se ljutito na njega.

— Šta se izležavaš toliko k'o da
si čitavu Brusnicu za pojas zadlo?

— A kud i da se žurim? Ne
vele mi nigdje ići danas, niti ku
Krivi Do orati, pa da se moram
još unaprijed preznajavati! — od-
brusi on mrzovoljno.

— E, moj Sveto, tebi vrana baš
k'o da je mozak popila! ... A ju-
tros sabajle navraćao onaj tvoj
dugonja, Marko Krndija. Otjera
volove u zadrugu...

Starac malo živnu pogledom i
osmjehnu se radoznalo.

— I baš otjera, veliš?

— Otjera, još kako! Dijete mu
naprijed, vodi ih za priuzu, a on
pozadi onako krakat, mog'o bi ta-
rane s neba do'vatiti koliki je,
klima za njima nekako karli i
zamišljen. Kad dođe do menč, a
on isturi one svoje krijave zube
i nasmija se. Veli, kad ćeš ti s
konjima...

Čika Sveta odmahnu ljutito ru-
kom, pa se odjednom naoblaci i
uozihlj i ne znajući ni sam šta
da radi, izade napolje, besciljno
protumara nekoliko puta po dvo-
rištu, teška srca zaviri kod konja
i pomilova ih pogledom, uz mu-

čan uzdah koji mu se otkide ne-
gdje s dna duše, pa se opet vrati
u kuću. Bio je u velikoj brzi i
muci. Poče da se tuži na bolove i
probađe, sav se skvrči i skupi kao
crv.

— E, krst mi čačin, kako me je
samo pogano steglo, da'nuti ne da!
Uh... — I on nastavi da stenje
i uzdiše, šmrkće i kašlje.

Stamena je zajedljiva i srdita
jutros, muči je česta glavobolja,
pa samo praska.

— Mani ti sad te tvoje bolove
u krstima, nema od toga nikakve
vajde, nego se spremaj s konjima
u zadrugu! Ne ću ja ovdje da bu-
dem ruglo cijelom svijetu zajedno
s tobom. A vidiš — i sami smo...
dodade ona poslije kratke stanke
razložno i pomirljivo.

Starac se pokunji i izade na-
polje. Dugo je nešto tamo poslo-
vao, stenjao i ječao, razvlačio i
odugovlačio. Najzad se ču kako
zapregnu konje i zapucketa bičem.
Ođavno nepodmazani točkovi za-
škripaše resko i kola krenuše la-
gano poskakujući po neravnom
dvorištu. Od toga treskanja zadnja
lijevca na kolima, slabo pričvršće-
na, popusti i smače se, a šaruge
še još više nakrivši ustranu i
zakloparshe zaglušno. Starac, kao
da to jedva dočeka, zaustavi konje
i side s kola. Dok namjesti lijevču
i pronađe pogodan ekser, koga za-
glavi između lijevče i osovine, pro-
đe pola sata. Zatim, kud će —
šta će, pričvrsti i šaruge, pa izgubi
dosta vremena i u traženju kolo-
maza da podmaže točkove. Kad je
bio i s tim gotov — opet mu se
nije kšlo.

Stajao je tako neko vrijeme za-
mišljeno kraj kola, pažljivo zagle-
dao u svaku sitnicu, sad mu se
opet činilo da desni konj nešto
hramlje i da mu je noga otekla,
i nalazio stolnu drugih izgovora
samo da ne krčne toga jutra iz
dvorišta. Najzad se vratio u kuću,
zgrurio još više i presamitio, ka-
šljao i hripao promuklo, i eto, šta
da radi kad ga je ta prokleta bolj-
ka u krstima tako strašno uhvatila
i ne može ni da se ispravi, ni na
noge čestito da stane.

— E, moj Sveto, trebao si ti o
tome ranije da misliš, — veli mu
Stamena smireno. — Sad se iz ove
kože ne može, jok brate!... Već
kreči ti, blago meni, dok je za
vremena, da nam se Marko Krn-
dija i cijelo selo zajedno s njim
ne potsmijava. Nećeš valjda bijela
vrana da ostaneš...

Čika Sveta prestaje s kašljanjem
i stenjanjem, polako se ispravlja
u krstima i ramenima i mrko se
roguši na Stamenu.

— Ma šta si tu odjutros zainta-
čila toliko. K'o prazna vodenica!
Vidiš da je već po dana preva-
lilo...

On postojao još neko vrijeme ne-
odlučno i zabrinuto, pa onda kao
čovjek koji je srećno neku veliku
nevolju sad ovaj čas preko glave
preturio, reče s olakšanjem i za-
dovoljno:

— Ne beri brigal Sutra ću ja
zorem poraniti!

Из славних дана Народне-ослободилачког рата

Партизани у оклопном возу

Раде Башић

У јануару 1942 године Козар-
ски партизани показали су нео-
бично велику активност. Извр-
шили су 63 акције на околна у-
поришта и непријатељски сао-
браћај комуникацијама. Дубок
снјег и велика хладноћа знатно
су отежавали покрет и дејство,
па је активност утолико значај-
нија кад се имају у виду услови
под којима је акција извођена.

Међу свим тим акцијама сва-
како је најсјелија упад у оклоп-
ни воз. То је једно и једна од
најсвешћенијих акција козарских
партизана у то вријеме.

Непрекидним нападима на пру-
гу Приједор — Бос. Нови Први
батаљон је са великим успјехом
ономогућавао саобраћај и сирје-
тавао извлачење жељезне руде
из Љубице.

Поћу између 5/6 јануара овај
батаљон је главнином својих
снага вршио напад на неприја-
тељску посаду у Жељезничкој
станици Влагај, док се мањи дио
снага налазио у засједи између
жељезничке станице Сводна и
жељезничке станице Драготиња
у циљу спречавања интервенције
оклопног воза из Приједора. Са
овом засједом налазио се и ко-
мандант батаљона, народни хе-
рој Ивица Марушић — Ратко. У
тежи да непријатељу нанесе
што веће губитке он је донио
слиједећу одлуку:

Групу од 15 партизана пре-
свукао је у домобранске унифер-
ме и са том групом, на пропал,
заузео стражару бр. 10 у близини
Драготиње. Потом је паредио чу-
вару пруге да телефонски позове
Сводну и Драготињу и испита
стање код њих. Јављено је да
је за сад све у реду. Тада су
партизани прекинули телефон-
ску везу са Сводном и поново
звали Драготињу и Приједор,
захтијевајући да се хитно упути
оклопни воз у помоћ посади у
Сводној „коју су напали парти-
зани“. Сачекујући оклопни воз
командант Марушић разрадио је
са друговима задатак и дао рас-
поред: група од 8 партизана до-
била је задатак, да тим воз ста-
не упадне у оклопни вагон и
разоружа посаду, а два друга
која су прије ступања у парти-
зане били жељезничари (један
од њих машинovoђа) да запосје-
ду локомотиву. Циљ је био за-
узети оклопни воз, а затим по-
моћу њега очистити сва непри-
јатељска упоришта између При-
једора и Бос. Новог.

Ево како је та замисао коман-
данта батаљона остварена.

Кад је затражена интервенци-
ја оклопни воз се налазио у Ни-
скавизи (жељезничка станица
између Приједора и Ваље Луке),
па је тек након два сата крећу
из Приједора у правцу стража-
ре број 10. Жељезничко особље
је редовно извјештавало парти-
зане о кретању воза, који се
кретао полако и опрезно због го-
га што је била ноћ и што је
испитивао пругу претпоставља-
јући, да може бити минирана.
Кад је стигао у Драготињу јав-
љено је посади воза да се код
стражаре број 10 налази група
домобрана који су наводно по-
бјегли из нападнуте Сводне. У-
једно је тражено да се воз за-
устави код поменуте стражаре и
прихвати ове „бјегунце“...

Партизани су се распоредили
уз саму пругу. На свјетлосни
знак чувара пруге воз се зау-
ставио. Из њега су изишли један
официр, један војник и машин-
ovoђа. Одмах им је пришао ко-
мандант Ратко и почео да обја-
шњава тобожиње бјеганце испред
партизана. Док се тај разговор
водио седам партизана било се
већ укrcало у оклопни вагон.
Потом је и командант батаљона,
да не би изгубио у времену, у-
скочио у вагон. Међутим када су
другови, предвиђени да посједну
локомотиву, приступили изврше-
њу свог задатка — лежач — пе-
ртизана. Док се тај разговор
ки Буразеровић, препознао је у
њима партизане, нагло заклопко
оклопна врата на локомотиви
и пуном брзином појурio за При-
једор. У оклопном вагону ство-
рила се прло драматична ситу-
ација, јер је сад и посада схва-
тила да „бјегунци“ нису домобра-

ни из разбијене посаде Сводне,
него партизани. Развила се борба
између посаде оклопног воза,
која је бројала 20 војника и две
партизанске групе од 8 бораца.
За веома кратко вријеме парти-
зани су савладали и разоружали
посаду при чему су три неприја-
тељска војника погинула а два
рањена. Све се то одиграло му-
гевитом брзином, такорећи у
трепнутку. Међутим партизани не-
су могли да потпуно загосподаре
оклопним возом и да га искори-
сте за разоружавање неприја-
тељских посада око пруге, јер је
локомотива остала у неприја-
тељским рукама.

Херојски подвиг ове групе пар-
тизана зарочито треба истаћи
због тога што су показали из-
ванредну снажљивост и хлад-
нокрвност на овом задатку. Иако
се задатак није одвијао према
зामीшљеном плану, иако су се
нашли у оклопном возу, који је
јурио према Приједору, међу два
и по пута бројнијим непријате-
љем, партизани се нису збунили.
Треба знати да раздалина изме-
ђу стражаре број 10 и Приједора
износи једна десетина 15 киломе-
тара и да су партизани у том
кратком времену савладали и ра-
зоружали посаду, избацили из
вагона све лако оружје (тешке
митраљезе нису успјели демон-
тирати) јер су били уграђени и
јако учвршћени, али су их оно-
способили и побавали затвараче
напоље, избацили су и тијеле
погинулог друга Милана Крне-
тића. Између Драготиње и Бре-
зичана искочио је из воза парти-
зан Бијељак Миле са задатком
да прикупи оружје које је изба-
чено из воза по разоружању по-
саде. Он је успио да пронађе по-
ред пруге 6 пукама и 30 метака.
Воз се приближавао Приједору
а командант Ратко се још уви-
јек налазио на свом чудом и је-
динственом „командном мјесту“.
Питао је другова да ли је све
оружје, заплећено од посаде
избачено, па кад је утврдио да
јесте, обратио се разоружаној по-
сади и у краћем разговору са њи-
ма објашњавао им циљеве наше
борбе све док воз није стигао
на периферију Приједора. Тада
су партизани један за другим
искочили из воза и правцем се-
ла Црна Долина — село Јутро-
гонга стигли у свој логор из
Карану.

Народ је многобројним покло-
нима и одушевљено дочекао ове
храбре партизане. Убрзо се ова
акција прочула и у народу и у
свим јединицама одреда.

НА ДАН РЕПУБЛИКЕ У БИХАЦ
СЕ ОТВАРА НОВИ БИОСКОП

У већ 11-godišnjice Првог за-
sjedanja AVNOJ-a, а у оквиру
jubilarne прославе Другог засје-
danja која се одржава у Јајцу,
Бићац — историско мјесто gdje је
održano Прво zasjedanje obilježice
ове дане великим svečanostima.
Povodom toga u svim selima bi-
hаčkog sresa predviđeno је od-
ržavanje predavanja о radu i ulozi
AVNOJ-a, dok će u novoj dvorani
bioskopa, koji се tom prilikom
otvara, biti održana svečana aka-
demija.

ОБАВЈЕШТЕНЈЕ

Saviet društava за vaspita-
nje i brigu о dјeci organizuje
u Baniol Latici savjetovanje
društava koja dјeluju ra-
ternu bivše banalučke oblasti.
Savjetovanje će се održati
u vijećnici Doma kulture 3
decembra u 9 sati izjutra.

Delegati mogu dobiti sve
informacije u Domu kulture
ili na telefon 369.

Privredne teme našeg grada

Investicije — Prehrambena industrija — Nezaposlenost

Lokalna samouprava, onako kako je mi u socijalizmu shvatamo, počela je već poodavno, tu i tamo, da zapljuskuje i zidine našeg grada. Niz važnih poslova, opštejugoslovenskog znatja, naročito u oblasti podizanja vojne industrije i ključnih objekata, privodi se kraju. Zajednica je pet šest godina odvajala, takoreći, od usta i obezbjeđivala nacionalnu nezavisnost, osiguravala tekovine revolucije i stvarala uslove za brzi ekonomski uspon čitave Jugoslavije. Razumljivo je onda što smo u tom periodu morali pustiti neke privredne grane na stagniraju ili da nedovoljno napreduju. To se desilo sa poljoprivredom, sa prehrambenom industrijom, izgradnjom puteva itd.

Banja Luka, kao jak poljoprivredni centar, koji ima sve uslove za isto tako jaku prehrambenu industriju, pa i druge privredne grane, nije mogla da se pohvali nekim posebnim usponom. No, decentralizacija privrednog aparata državnih ustanova, uz opšti napredak proizvodnih snaga zemlje, mnogo su uticali na razbuktavanje sve veće inicijative i u našem gradu. Osamdeset privrednih preduzeća, među kojima ima najviše trgovinskih i zanatskih, a zatim industrijskih, građevinskih i ugostiteljskih, nisu mogli dati gradu neki industrijski pečat. On takav pečat nikad nije ni imao, ali se u vezi sa razvijanjem i iskorišćavanjem lokalnih uslova, u okviru interesa zajednice, može govoriti o potrebi jačanja privrednih snaga u gradu.

U tom smislu Gradski narodni odbor je već pristupio izradi dvogodišnjeg investicionog plana, konsultujući pritom ne samo radne kolektive, nego i mnoge javne radnike, privrednike i ekonomiste. Odmah valja reći, da naša najveća preduzeća u gradu (Ivnića «Boris Kidrič», fabrika duvana, fabrička obuća i dr.), koja se danas bore s nizom tehničkih nedaća, moraju što prije stati ravnopravno uz bok drugim istovrsnim preduzećima u zemlji. Dotrajala postrojenja fabričke duvana, na primjer, koja već 50 godina nisu modernizovana ni zamjenjivana, gdje se mnogi poslovi još uvijek ručno rade, ne pružaju mogućnosti za neko rentabilno poslovanje.

Ono, pak, što treba da karakteriše Banju Luku i što odgovara njenim materijalnim uslovima, to je razvijanje snažne prehrambene industrije, zasnovane na bogatstvu bliže i dalje okoline grada. Takav kurs je, ustvari, već uzet. Kad to kažemo, onda mislimo na izgradnju mljekare velikog kapaciteta, na podizanje sabirnih stanica za mlijeko, na modernu pekaru, proširenje pivare itd. Većina ovih radova je već u toku. Kako smo obavješteni sada se izrađuju projekti za izvjesnu dopunu i reorientaciju «Vitaminske». Poznato je, na primjer, da Banja Luka ima prvoklasnu trešnju «šlamu», kao i breskvu. Dosad je bio slučaj da se «Vitaminska» snabdjevala sirovinama na udaljenim tržištima, a manje koristila domaće, što je, nesumnjivo, loše uticalo i na cijene njenih preradevina. Naš kraj obiluje i šumskim jagodama, malinama i krušinama. Dalje se predviđa da «Vitaminska» počne proizvodnjom mesnih konzervi i preradom povrća.

To isto važi i za fabriku obuće. Tamo je od predratne radionice ipak stvoren industrijski kolektiv, ali bez mehanizovane proizvodnje. Njemu, međutim, treba pomoći da prevaziđe onaj zanatski karakter koji mu nameće slaba mehanizacija. S tim u vezi poboljšao bi se i asortiman proizvoda. Predviđa se da i preduzeće «Boris Kidrič» u-

skoro preraste u fabriku mašina i livnicu čelika većeg obima.

Kao što smo već rekli, mljekara treba da bude jedan od centralnih objekata u idućoj godini, kako bi već 1955 godine mogla da preraduje po 30.000 litara mlijeka dnevno. U perspektivi prerada bi se popela i na 60.000 litara. Mljekara će u početku zapošljavati oko 90 osoba, a kasnije preko 130. Tu će se pripremati sterilizovano mlijeko u kantama i staklenkama, mliječni napitci, proizvođače se razne vrste sireva (kačkavalj, meki,

a la trapist i drugi). Sada se podižu sabirne stanice za mlijeko u Razboju (srez Srbac), u Bosanskoj Gradišci, Sanskom Mostu i Prnjavoru.

Moderna gradska klanonica, sa hladnjačom većeg kapaciteta, izgleda da je isto toliko neophodna koliko i pekara ili laboratorij za pregled životnih namirnica u tržišnici. Klanonica industrija ima u našem kraju izvanredne uslove. Okolina Banje Luke i susjedni srezovi Mrkonjić Grad i Jajce, mogu da liferuju dovoljno kvalitetne stoke. To bi, besumnje, uticalo i na povećanje prerade kože, na proizvodnju tatkala i drugih nuzprodukata.

Razvijanje svih ovih privrednih grana (u vidu je, na primjer, i jedna fabrika ulja) promjenilo bi, svakako i strukturu stanovništva u gradu i dovelo ga na industrijske pozicije. A kakvu korist mogu imati razvijene gradske komune od industrije, o tome ne treba ni govoriti.

Jedno od specifičnih, čisto lokalnih, pitanja s kojim se u posljednje vrijeme naš grad bori, je nezaposlenost izvjesnog broja ljudi. Ma da privremenog karaktera, nastalog u procesu oslobađanja viškova radne snage i borbe za što veći rentabilitet, ova nezaposlenost zabrinjava i mora da zabrinjava svakog našeg čovjeka. Tu je riječ, izgleda, baš o ženama koje su najviše pogođene. Ako pogledamo kakva je mogućnost za zaposlenje žena u Banjoj Luci, primjetićemo da ga vrlo mali broj preduzeća i radionica može pružiti. Ovo se pitanje, svakako, mora gledati i političkim očima, jer naši zakoni garantuju ženi ravnopravnost s muškarcima i u pravu na rad, i na jednaku zaradu za jednak rad. A Banja Luka ne može da ga realizuje.

Naši napori u slijedećoj godini morali bi biti usmjereni u pravcu potpunog rješenja i ovog pitanja. Narodni odbor grada predviđa otvaranje većeg broja uslužnih preduzeća i radionica, kao što su bojadžinica, hemiska čistiona, prionica rublja, radionice za peglanje rublja, za pređenje vune itd. To će biti i velika pomoć našim domaćicama, ali se čini da će ovaj banjalučki problem — nezaposlenost — biti riješen samo u procesu daljnijeg razvijanja proizvodnih snaga u gradu. A sada, kad lokalna samouprava sve neposrednije i samostalnije utiče na razvoj privrednog i društvenog života, valjalo bi povesti više računa i o ovome.

A. O.

Otvorena je ribarska izložba

Sportski ribolov u kome je omladina svaki dan brojnija, pruža joj mogućnosti ljepše razonode protokane ugodnim sportizmom.

Ali značaj sportskog ribarstva ne leži samo u razonodi pojedinaca ili grupa. Njegova uloga je naročito važna u unapređenju, čuvanju i poribljavanju voda.

Potrebno je naponenuti da kod naroda kod kojih je sportski ribolov na višem nivou on prestavlja i jaku privrednu granu. Ribija lađa i mlad su vrlo skupi i njihova proizvodnja uz uslove dobre

mehanizacije pretstavlja znatan prihod za te zemlje. Primjera radi navodimo da je prije rata jedno jaje pastirne koštalo 2 dinara.

Naš Vrbas, Pliva, Sana, Ribnik, Una, Drina, Neretva, Rama i niz drugih rijeka su poznate u cijelom svijetu kao bogate salmonidne vode. Interes u inostranstvu za naše vode je velik i povećava se iz dana u dan. Organi vlasti su do danas učinili mnogo u razvoju ove grane sporta obnavljajući i gradeći nova ribogojilišta.

Kao prilog razvoju sportskog ribolova i turizma Ribarsko udruženje u Banjoj Luci otvara svoju izložbu, koja je prva i jedina ove vrste u našoj zemlji.

J. Z.

GOSTOVANJE Milana Orlovića

U subotu i nedjelju, 6 i 7 decembra, gostuje u našem Pozorištu prvak i reditelj zagrebačke Komedije, Milan Orlović. Renomirani gost nastupioće u subotu uveče u ulozi Hasanage u Ogrizovićevoj «Hasanaginici», u nedjelju po podne u istoj ulozi, a istog dana uveče igraće ulogu Jablana u komediji «Porodica Blo» od Ljubinke Bobić.

Uloga Hasanage, u kojoj ćemo ga ovdje gledati spada u njegove najpoznatije kreacije, sa kojom je obišao skoro sve naše pozornice, pa ga mnogi naši pozorišni stručnjaci nazivaju «našim najboljim Hasanagom».

N. M.

Ponedjeljak, 30 novembra nema predstave.

Utorak, 1 decembra: «JUTRO, DAN I NOĆ», početak u 19 časova za žake.

Srijeda, 2 decembra: «DUGONJA, TRBONJA I VIDONJA», početak u 16 časova, cijene ulaznica od 15—30 dinara, za djecu.

Četvrtak, 3 decembra «KVEJ LANA», početak u 19 časova, cijene ulaznica od 25—60 dinara.

Petak, 4 decembra «JUTRO, DAN I NOĆ», početak u 19 časova, cijene ulaznica od 15—35 idnara, za žake.

Subota, 5 decembra «HASANAGINICA» gostovanje Milana Orlovića, početak predstave u 20 čas, cijene ulaznica od 40—80 dinara.

Nedjelja, 6 decembra «HASANAGINICA» gostovanje Milana Orlovića, početak predstave u 15 čas, cijene ulaznica od 20—60 dinara.

Nedjelja, 6 decembra «PORODICA BLO», gostovanje Milana Orlovića, početak predstave u 20 čas, cijene ulaznica od 40—80 dinara.

ČITAOCI PITAJU:

Zašto...

CUDNA ZABAVA

I pored truda i zalaganja i roditelja i nastavnika po našim školama, još uvijek ima djece koja uživaju u nestašlicama i takve vrste kakvi nam nanose štetu. Tako, prije neki dan u ulici Branka Radičevića gledam jednog učenika drugog razreda gimnazije kako se «zabavlja» sječući perorezom kora mlade lipe. Kada sam ga opomenula, i on i grupica dječaka oko njega, glasno su se smijali.

Nije pomoglo ni moje objašnjavanje da će ta mlada lipa da se osuši ako joj i dalje bude sjekao kora. A ako je lijepo ostavi, ona će se razviti u veliku lipu u čijem će hladu i mirisu cvijeta, kaanije, i on sam uživati.

Za ovu čudnu zabavu mislim da su više krivi roditelji ovakve djece.

M.

Takvi su naši ljudi

U prodavnici hljeba broj 3, preduzeća «Pekara», srele su se dvije žene Hanka Alić, prodavačica i Magdalena Keča, domaćica. Kao i obično, domaćica je zatražila hljeb i pružila novčanicu da plati. Prodavačica je odbrojavala kusur od hiljadu dinara. Uzimajući novac, domaćica se zamislila:

— Čekajte, djevojko! Meni se čini da sam vam dala 500, a ne 1.000 dinara.

— Neće biti. Samo, ja pogriješih i odmah spustih novac u kusu.

Jutro je bilo odmaklo. U kasu prodavačice već se nalazi 10 novčanica i od 500 i od 1.000 dinara. Objke žene su se sada zamislile. Ni jedna nije bila sigurna. Onda su zajednički našle lako rješenje: domaćica da kod kuće prebroji novac i vidi kakvu je novčanicu predala, a prodavačica da uveče, sređujući dnevni pazar, ustanovi nema li viška. Tako je i bilo.

Sutradan ujutru, opet su se srele ove dvije žene:

— Rekla sam vam da ste dali 1.000 dinara. — uzviknula je prodavačica Hanka Alić. — Evo vam vaših 500 dinara jer se kod mene sinoć pokazao višak.

Eto, takvi su naši ljudi.

OPET

„Ko je u pravu“

U posljednjem broju «Banjalučkih novina» izišao je napis «Ko je u pravu» od M. T. Autor nije bio tačno upoznat sa slučajem o kome piše, a ipak ga je prikazao na drastičan način. On se, ustvari, ovako desio: 4 ov. mj. između 17 i 18 časova u prodavnici, punoj kupaca, poslužio sam ženu, sa kojom su bile djevojka i dijete. Žena je kupila dječju vesticu, ja sam joj spakovao, naplatio i lično uručio. Nakon pola sata ona ponovo ulazi u prodavnicu i izjavljuje da vesticu nije odnijela, već da je ostala u radnji, dok je ona, kaže, razgovarala sa nekom ženom. Odgovorio sam joj da mi nismo krivi ako je ona zaboravila, a mi nismo našli.

U tom objašnjenju nije moglo biti ni ironije ni smjeha, kako to pisac želi da prikaže, jer za to nije bilo nikakvog razloga. U radnju je zatim ušla još jedna žena, vjerovatno pisac pomenutog napisa, i zahtjevala da oštećenoj namirimo vesticu. Pitamo se, zašto? Da li iko može pretpostaviti da će njih tri, koliko ih je došlo da kupi vesticu, platiti i otići bez nje? U našoj radnji nalazili smo zaboravljene mnogo skupocjenije stvari nego što je ova vesticica i bile su vraćene. Jesmo li mi krivi što je žena svojom nepažnjom zaboravila kupljenu stvar, što je mi nismo našli, već vjerovatno neko nesavjestan, i odnio? Smatramo da je napis i napad na nas u ovom slučaju, najblaže rečeno, neumiesan.

Dževo Delić
poslovoda prodavnice «Pliva»

SARADUJE

U «BANJALUČKIM NOVINAMA»

Спорт

СПОРТСКИ ЖИВОТ У ДОМУ ЈНА

У дому Југословенска народне армије у Вањој Луци, постоји спортско друштво „Петар Драшчић“.

Спортски живот у овом колективу доста је жив и активан.

Друштво има шест секција и то: Футбалску, кошаркашку, одбојкашку, боксерску, стонотениску и куглашку. Најактивније су стонотениска и футбалска, а највеће успјехе постиже боксерска секција. Она је постигла лијепе успјехе у овој години. На Републичком првенству у Сарајеву, гдје су учествовали боксери из цијеле Републике, боксери екипе „Петар Драшчић“ заузели су једно прво и једно друго мјесто. У пријатељском сусрету, који је одржан у Вањој Луци, пред 2000 гледалаца боксери екипе „Петар Драшчић“ побједили су члана Прве савезне лиге „Младост“ из Осиека са резултатом 12:8, гдје је у средњој категорији Републички првак Томић побједио државног првака Келера. Осим овог сусрета одржан је и сусрет

са „Пролетером“ из Славонског Врда који је завршен нерјешеним резултатом.

Стонотениска секција није имала већих сусрета, и зато се њени успјеси не могу описати кроз резултате постигнуте на такмичењима. Иако нису имали већих такмичења, стонотенисери су најактивнији и свакодневно се могу видјети у сали дома, како преко цијелог дана активно вјежбају. „Ми више играмо ради разоноде и пропагирања стонотениса“ — каже секретар друштва Никита, који је такође активни стонотенисер.

Футбалери раде редовно и играју пријатељске утакмице са тимовима из Вање Луке и са стране (првенствене утакмице не играју јер нису укључени у првенство). Кошаркаши су такође активни, и редовно тренирају на свом терену који се налази у банги дома, гдје се редовно такмиче са кошаркашима „Борца“ и „Младих крила“.

Куглаши вјежбају у куглани дома која спада међу најбоље у Вањој Луци. И они постижу лијепе резултате на тренинзима, а не такмиче се ни они као и стонотенисери, па се резултат њиховог рада не може ни приказати.

Одбојкаши тренирају само с времена на вријеме, и они нису активни као боксери и стонотенисери, а и не такмиче се, јер одбојка је у Вањој Луци потпуно запостављена па се немају с ким ни такмичити.

Код нас се спорт спроводи више ради разоноде, и као што видите спортска активност је жива а тренинзи су активни и посјећени у великом броју — каже капетан Шпиро Радмиловић начелник дома, који има највише заслуге, што је спортска активност тако жива у овом колективу.

„Досада смо“ — рекао ми је даље начелник дома — „само тренирали и вјебали, а на такмичења нисмо иступали, изузед боксера и кошаркаша, а отузд ћемо и ми учествовати на такмичењима, гдје ће се видјети резултати нашег активног рада.“

Вјерујемо да ће се предвиђања руководиоца овог колектива остварити и да ће спортисти дома ЈНА постићи добре успјехе, а гаранција за то јесте њихов систематски рад. М.

Курсахић Семсо службеник Г.П. „Крајина“ шаље свој прилог дискусији

Hoćemo li organizovati radničke igre?

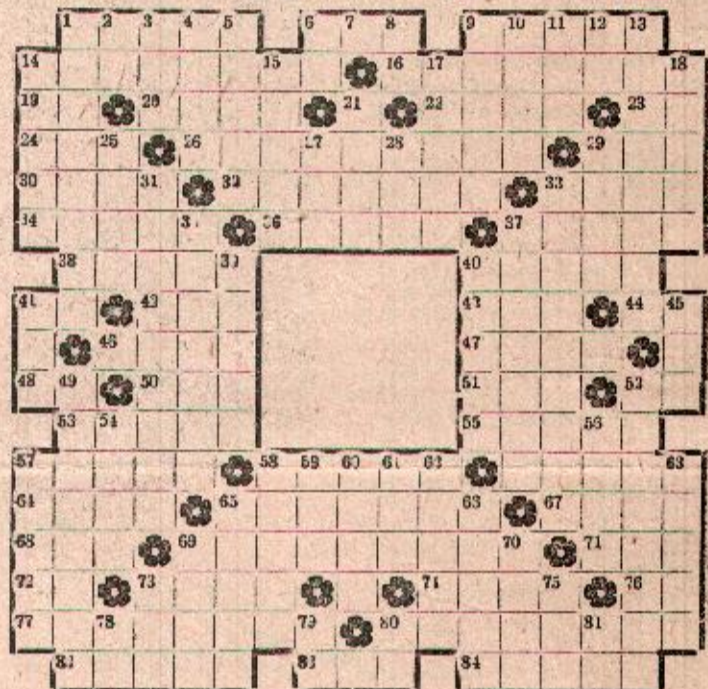
У претходним бројевима „Banjalučkih novina“ дао је на дискусију питање организовања „Radničkih igara“ у Banjoj Luci. Neki su drugovi već dali svoje mišljenje у прилог дискусији, па би želio i ja да се оствари на нека питања.

Pitanje организовања „Radničkih igara“ је vrlo lijepa ideja koja može lako да се оствари, samo treba pravilno прићи организовању и okupljanju оmladine по kolektivima. Činjenica је да у Banjoj Luci ima veći broj radničke оmladine, а да је rad на fiskulturnom uzdizanju skoro nikakav. Po nekim kolektivima već postoje оформljene neke секције и možda nešto rade, ali taj rad stalno opada, јер је njihov rad ograničen unutar kolektiva а nema onog najmoćnijeg faktora koji postiče i daje elan за rad а то је takmičenje. Mislim да nije у pitanju да li се могу

organizovati „Radničke igre“ у Banjoj Luci, već је pitanje: kakof Jer ako uzmemo u obzir да у Banjoj Luci ima deset jačih preduzeća u kojima је zaposlen veći broj оmladine onda ćemo dobiti odgovor да li се могу organizovati igre. Nije у pitanju да li će се оmladina укључити у pojedine секције fiskulturne djelatnosti, јер nam је poznato да је fiskultura omiljena kod оmladinaca, već је у pitanju kako će се прићи organizaciji и kako će се stvoriti uslovi за rad.

O ovome pitanju svakako treba да се pozabave sindikalne organizacije у preduzećima а trebalo bi onda organizovati jedno savjetovanje да bi се mogli donijeti zaključci о daljem radu, да се приђе organizacionom rješavanju и да bi се rad svih preduzeća на tom polju objedinio.

UKRŠTENE RIJEČI

Vodoravno:

1) Tijelo koje је prije deset godina на svom zasjedanju donijelo važne odluke, kojima је postavljen temelj FNRJ; 6) Skraćenica за pokret borbe protiv fašističkih okupatora u našoj državi; 9) Grad u kome su donijete odluke tijela pod jedan vodoravno; 14) Onaj koji širi lažne vijesti; 16) Očni ljekar; 19) Lična zamjenica; 20) Sapun; 22) Narodno žensko ime; 23) Slovo latinice sa prizvukom; 24) Sveta (tur.); 26) Raspirivač nacionalne mržnje; 29) Uzičani; 30) Vulkanska masa; 32) Vazdušni prostor; 33) Mokrača; 34) Ljetopisi; 36) Santimetri; 37) Lijeva pritoka Drine; 38) Probuvuću čorbu - kafu; 40) Fukara, banda; 41) Predlog; 42) Samoglasnik i dva suglasnika; 43) Papagajl; 44) Dva ista suglasnika; 46) Muško ime; 47) Ozljed; 48) Lična zamjenica; 50) Mjera за površinu mn. (obrnuto); 51) Tri slova; 53) Pripreman на vatri; 55) Remeni, pojas; 57) Val; 58) Jedan slovenski dječji film; 64) Opštinsko područje; 65) Sitno grčko groždice; 67) Bog ljubavi; 68) Jedne naše nedeljne novine; 69) Pojačava, povećava (lat.); 71) Pokazna zamjenica; 72) Ništa (provincijalizam); 73) Desna pritoka Une; 74) Prvi slovenski knez; 76) Samogl, i suglasn; 77) Galam-džije на utakmici; 80) Izrađevina od pečene gline; 82) Pare; 83) Skraćenica за Partiju koja је rukovodila NOB; 84) Muško ime.

Uspravno:

1) Savez; 2) Onomatopeja laveža (obrnuto); 3) Kratica за jednu našu Republiku; 4) Grad u Dalmaciji; 5) Neplodan; 6) Inicijal velikog naučnika на polju elektrotehnike; 7) Vokal; 8) Rijeka u Italiji; 9) Naziv različitih organizacija i društveno političkih komiteta u Španiji; 10) Zvekir, biočug; 11) Suglasnik i dva samoglasnika; 12) Dva slična suglasnika; 13) Svoistven eteru; 14) Pločina u Srbiji; 15) Pare; 17) Pozni; 18) Poprište borbe; 21) Mjesto u Hrvatskoj; 25) Naziv за јednog čovjeka iz poznatog skitskog plemena; 27) Prilpadajući dio (provincijalizam); 28) Dva vokala i konzontan; 29) Državno zemljište; 31) Pristaša fantastičnog pokusa sa „kamenom mudracem“; 33) Požurenje; 35) Zanimanje за nešto; 37) „Španjolski zid“; 39) Filmsko platno; 40) Stil evropske umjetnosti; 41) Kratica за одреде koji su se silili у jednu jaku Jugoslovensku Armiju; 45) Prthodnica formiranja JNA; 49) Ravnodušan, bez osjećaja; 52) Zbirka kino filmova; 54) Polet; 58) Dalmatinsko m. ime; 57) Upotrebljava se за štavljenje kože; 58) Točak; 59) Uzičani; 60) Bioskop; 61) Nogometni termin; 63) Pokušaj; 65) Konac; 66) Državno zemljište (množ.); 69) Kako su Turci nazivali naš narod; 70) Nosač; 73) Sive boje; 75) Jedinica за električni otpor (množina); 78) Domaća životinja; 79) Inicijal јednog senjskog uskoka; 81) Samoglasnik i suglasnik.

»Mišula«

U nedelju 29 o. m. SASTAJU SE U BANJOJ LUCI DVA DRUGOLIGAŠA

BORAC — MAČVA

Ovaj susret dviju ekipa banjalučana i šabčana očekuje tim »Borca« za bolje učvršćenje na tabeli preposljednjeg kola u jesenjem dijelu prvenstva.

»Borac« igra на svom terenu, pred svojom publikom koja će mu mnogo pomoći u ovom važnom susretu а на играчима је да u ovaj susret uđu sa punim zalaganjem. Uspjeh bi mogao biti ostvaren. Trener »Borca« Franjo Glazer izvršio је sve pripreme на treningu, kondicija momčadi је zadovoljavajuća.

»Mačva« је jak tim, rutina је на njihovoj strani, imali su jačih okršaja, а zadnji prijateljski susret protiv »Vojvodine« završio се pobjedom šabčana са 1:0.

Očekujemo od obadva tima да dadnu dobru i fer igru.

Program predavanja Radničkog univerziteta od 2 do 9 decembra 1953

Katedra: Tvorilca duhana
II godina Početak u 18 sati
Srijeda: 2 decembra 1953
»Likvidacija socijalističkih odnosa - državni kapitalizam u BSSR«
Predavač: Matić Radmila
Petak, 4 decembra 1953
»Proizvodnja i primjena električne energije u privredi«
Predavač: Latković Tomo
Ponedjeljak, 7 decembra 1953
»Savremeno ustavno uređenje FNRJ«
Predavač: Maglajića Huso
Katedra: Tvorilca kože i obuće
I godina Početak u 18 sati
Srijeda: 2 decembra 1953
»Vlak produkta«
Predavač: Krajišnik Kjazim

Ponedjeljak, 7 decembra 1953
»Humanizam i renesansa«
Predavač: Švajger Hijacinta
Katedra: Predgrađe
I godina Početak u 15,45 sati
Srijeda: 2 decembra 1953
»Uloga i značaj željeznica«
Predavač: Obralić Ibrahim
Petak, 4 decembra 1953
»Novac, njegov istorijski razvitak i funkcije«
Predavač: Grozdanić Boško
Ponedjeljak, 7 decembra 1953
»Istoriski i naučni socijalizam«
Predavač: Krzić Rasim
Katedra: Kraјina
I godina Početak u 18,30 sati
Četvrtak, 3 decembra 1953
»Humanizam i renesansa«
Predavač: Švajger Hijacinta

Potak, 4 decembra 1953
»Istorinski i naučni socijalizam«
Predavač: Krzić Rasim
Uterak, 8 decembra 1953
»Novac, njegov istorijski razvitak i funkcije«
Predavač: Grozdanić Boško
Katedra: Lasaš - Petrićevac
I godina Početak u 15,30 sati
Ponedjeljak 7 i 14 decembra 1953
»Organ radničkog samoupravljanja«
Predavač: Krajišnik Asim
Radi pomanjkanja mjesta, uslijed zaključka lista, program za mjesec decembar biće objavljen u sljedećem broju lista.
Sekretarijat

Redakcija lista

NOVINE BANJALUČKE NOVINE

ČESTITA SVOJIM
ČITAOCIMA
PRETPLATNICIMA
I SARADNICIMA

veliki praznik naših naroda

29 NOVEMBAR
- DAN REPUBLIKE

KOLONIJAL
BANJA LUKA

SRETAN PRAZNIK

29 novembar —
DAN REPUBLIKE

ČESTITA SVIM
SVOJIM POTROŠA-
ČIMA I POSLOVNIM
PRIJATELJIMA,
RADNIM KOLEKTI-
VIMA BANJA LUKE
I BOSANSKE KRAJI-
NE, NARODU BOSNE
I HERCEGOVINE I
SVIM NARODIMA
JUGOSLAVIJE

KOLEKTIV PREDUZEĆA
ZA PREVOZ PUTNIKA

AUTOPREVOZ

čestita svim radnim
kolektivima Bosanske
Krajine sretan nacio-
nalni praznik

29 novembar
DAN REPUBLIKE

TRGOVINSKA
PREDUZEĆA

**Sreskog saveza zemljo-
radničkih zadruga**

ZADRUŽNI MAGAZIN
BANJA LUKA

*čestita svim radnim kolektivi-
vima i poslovnim prijateljima
Bosanske Krajine sretan
praznik*

29 novembar
DAN REPUBLIKE

Kolektiv preduzeća »Grada«
BANJA LUKA

čestita 29 novembar

SVIM SVOJIM POTROŠAČIMA I POSLOVNIM
PRIJATELJIMA

Kolektiv Narodnog pozorišta
BOSANSKE KRAJINE

*čestita pozorišnoj publici Banje Luke i
Bosanske Krajine*

29 novembar
- DAN REPUBLIKE

Kolektiv Opšte bolnice - Banja Luka

čestita svim kolektivima, zdravstvenim usta-
novama, zdravstvenim radnicima i narodu
Bosanske Krajine sretan nacionalni praznik

29 novembar - DAN REPUBLIKE

Kolektiv štamparije »GLAS«
BANJA LUKA

čestita svim poslovnim
prijateljima
veliki praznik naših naroda

29 novembar
- DAN REPUBLIKE

**Kolektiv preduzeća Uprave za vodovod
i kanalizaciju - Banja Luka**

želi svim svojim potrošačima i poslovnim prijate-
ljima, radnim kolektivima Banja Luke i Bosanske
Krajine, narodu Bosanske Krajine i svim narodima
Jugoslavije SRETAN PRZNIK

29 novembar - DAN REPUBLIKE

KOLEKTIV
ZADRUŽNOG PREDUZEĆA

„BOSANKA“

EXSPORT - IMPORT

ŽELI

svim svojim poslovnim prijateljima, radnim kolektivima Banja Luke i Bos. Krajine

SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR
DAN REPUBLIKE

Kolektiv preduzeća

„GUMIRAD“

BANJA LUKA

želi svim svojim poslovnim prijateljima i radnim kolektivima Banja Luke i Bos. Krajine, narodu Bosne i Hercegovine kao i narodima Jugoslavije

SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR -
DAN
proglašenja Republike

Svim svojim poslovnim prijateljima i potrošačima, radnim kolektivima Prijedora i Bos. Krajine čestita sretan

NACIONALNI PRAZNIK

29 NOVEMBAR
DAN REPUBLIKE

KOLEKTIV

„SANA“

preduzeće za promet poljoprivrednim proizvodima na veliko i malo

PRIJEDOR

Kolektiv preduzeća

„OTPAD“

Banja Luka

želi svim radnim kolektivima Banja Luke i Bosanske Krajine, narodu Bos. Krajine i narodu Bosne i Hercegovine te svim narodima Jugoslavije

SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR
DAN
proglašenja Republike

PREDUZEĆE DRVNE INDUSTRIJE

»VRBAS«
BANJA LUKA

čestita svim poslovnim prijateljima veliki

PRAZNIK NAŠIH NARODA

29 NOVEMBAR

Gradsko
hotelsko ugostiteljsko
preduzeće

„BOSNA“

BANJA LUKA

čestita svojim poslovnim prijateljima i gostima

VELIKI PRAZNIK

29 NOVEMBAR

Svim svojim potrošačima i poslovnim prijateljima, radnim kolektivima Banje Luke

ČESTITAMO

29 NOVEMBAR

Kolektiv
gradskog preduzeća
za promet mesom

„MESAR“

BANJA LUKA

»JUGOPETROL«

Trgovačko poduzeće naftinim derivatima, mazivim uljima
i mastima

SARAJEVO skladište BANJALUKA

Čestita svim svojim potrošačima
VELIKI PRAZNIK NAŠIH NARODA

29 NOVEMBAR

Sresko Sindikalno vijeće

čestita

svim trudbenicima širom zemlje

naš veliki nacionalni praznik

29

NOVEMBAR

SEKRETARIJAT Radničkog univerziteta

ŽELI

na DAN velikog narodnog praznika

29 NOVEMBRA

mного uspjeha radnim ljudima
Banja Luke i svojim slušaocima

„VITAMINKA“

TVORNICA VOĆNIH SOKOVA I KONZERVU

- BANJA LUKA -

čestita svim poslovnim prijateljima veliki

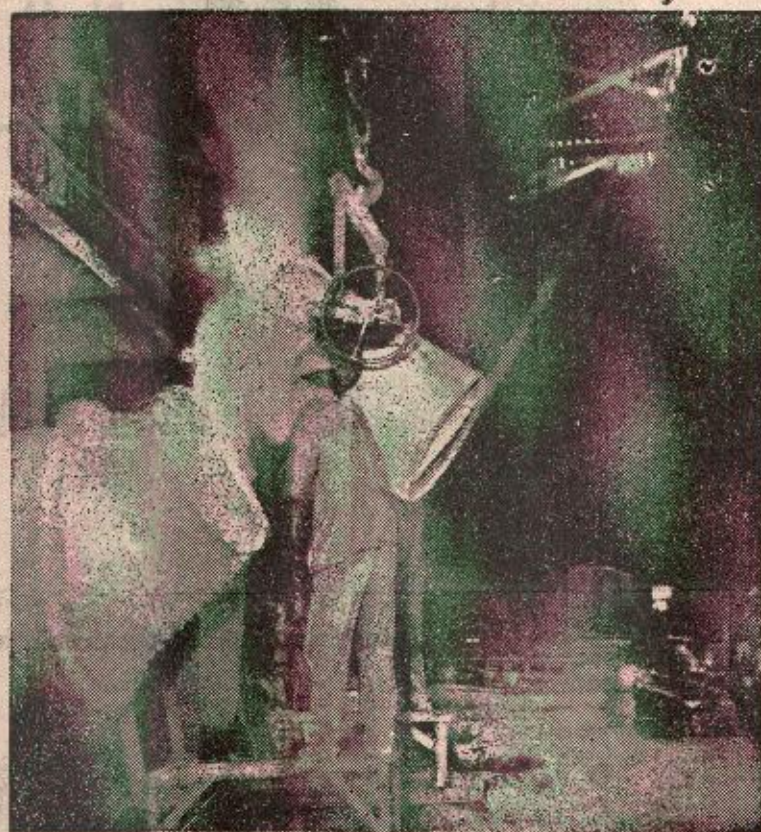
PRAZNIK
NAŠIH NARODA

29 NOVEMBAR

**Tvornica strojeva
i livnica čelika**

»Boris Kidrič«

BANJA LUKA

čestita svim radnim kolektivima
Bosanske Krajine i
narodima JUGOSLAVIJE

VELIKI PRAZNIK

29 NOVEMBAR
DAN REPUBLIKE

VELIKI PRAZNIK NAŠIH NARODA

29 NOVEMBAR

čestita svim radnim ljudima

KOLEKTIV

GRAĐEVINSKOG PREDUZEĆA

„KRAJINA“

BANJA LUKA

Građevinsko preduzeće

P
PAVAO RADAN

BANJA LUKA

čestita svim radnim KOLEKTIVIMA

DAN REPUBLIKE -

29 NOVEMBAR

Svim potrošačima
i ostalim trudbenicima

ČESTITA

DAN REPUBLIKE

29 NOVEMBAR

KOLEKTIV

TVORNICE DUVANA

BANJA LUKA

KOLEKTIV instalaterskog preduzeća

„INSTALATER“ Banja Luka

čestita svim radnim kolektivima Banja Luke,
Bosanske Krajine, narodu Bosanske Krajine
i Bosne i Hercegovine kao i svim narodima
Jugoslavije SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR - DAN REPUBLIKE

RADNI KOLEKTIV

„ŽITOPROMET“**BANJA LUKA**

želi narodu Bosanske Krajine i svim
narodima Jugoslavije sretan PRAZNIK

29 NOVEMBAR**DAN proglašenja REPUBLIKE**

RUDNIK

MRKOG UGLJA**BANJA LUKA**

želi svim svojim potrošačima,
dobavljačima, radnim kolekti-
vima, radnom narodu Bosanske
Krajine i Bosne i Hercegovine,
SRETAN PRAZNIK

DAN
proglašenja Republike
29 NOVEMBAR

TVORNICA**POKUĆSTVA
BANJA LUKA**

čestita svim svojim
poslovnim prijateljima

DAN REPUBLIKE -
29 NOVEMBAR

BANJALUČKA

PIVOVARA**BANJA LUKA**

želi svim svojim potrošačima
i poslovnim prijateljima
SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR
DAN
proglašenja Republike

KOLEKTIV

**ELEKTRIČNOG
PREDUZEĆA
BANJA LUKA**

čestita svim radnim kolektivi-
ma i radnom narodu Bosanske
Krajine

29 NOVEMBAR
DAN PROGLAŠENJA
REPUBLIKE

RADNOM NARODU
i svojim poslovnim prijateljima

*čestita***PRAZNIK REPUBLIKE
29 NOVEMBAR**

KOLEKTIV

„Ingropromet“ Banja Luka
TRGOVINA ZA PROMET ROBOM NA VELIKO

KOLEKTIV PREDUZEĆA „GRANAP“
BANJA LUKA

ČESTITA SVIM RADNIM KOLEKTIVIMA BANJA
LUKE i BOSANSKE KRAJINE, NARODU BO-
SANSKE KRAJINE, BOSNE i HERCEGOVINE i
SVIM NARODIMA JUGOSLAVIJE

SRETAN PRAZNIK

29 NOVEMBAR -
DAN PROGLAŠENJA REPUBLIKE

INVALIDSKO PRIVREDNO PREDUZEĆE

» PLIVA «**BANJA LUKA***čestita**svim svojim poslovnim prijateljima***DAN REPUBLIKE****29 NOVEMBAR**

Čestita svim svojim poslovnim prijateljima,
narodu Banja Luke i Bos. Krajine i svim
narodima Jugoslavije

29 NOVEMBAR*Kolektiv zanatskog uslužnog preduzeća***„USLUGA“ Banja Luka**

**Kolektiv preduzeća
RUDI „ČAJAVEC“
BANJA LUKA**

*želi svim radnim kolektivima i radnom narodu
Bosanske Krajine sretan nacionalni praznik*

*uz mnogo uspjeha u
izgradnji socijalizma*

29

NOVEMBAR

SVIM RADNIM LJUDIMA

i svojim poslovnim prijateljima

ČESTITA VELIKI PRAZNIK

NARODA JUGOSLAVIJE **29** Novembar

Radni kolektiv

METAL

TRGOVAČKO PREDUZEĆE METALOM I MJEŠOVITOM ROBOM NA VELIKO
BANJA LUKA

**Kolektiv rudnika
željezne rude**

Ljubija
U LJUBIJI

ČESTITA

**svim narodima Jugoslavije
sretan nacionalni praznik**

29 NOVEMBAR

- DAN REPUBLIKE